



Väljaandjad: Tõrva vallavalitsus Kujundus: loovbüroo Kuldne Lammas Trükk: Trükis Otsepost: OÜ Joon Tiraaž: 3000 Toimetus: Egon Ilisson, kuldne@kuldne.com, 53 736 992

## PIKAAJALISED TEENED TÕID KULD- JA HÕBEMÄRKE

Egon Ilisson

Julis toimus Taagepera mõisas Tõrva Vallavolikogu esimehe ja vallavanema vastuvõtt, kus anti üle ka esimesed Tõrva valla kuld- ja hõbemärgid.

Kuldmärgi kavalerideks said Urve Saks ja Valev Elerand. Esimesed hõbemärgid pälvisid Maire Appo, Monika-Evelin Liiv ja Arvo Lasting.

### Leegiga inimesed

Kuldmärk antakse kõrgeima auavaldusena suure panuse eest Tõrva piirkonna arengusse või märkimisväärsete teenete eest Tõrva maine tõstmisel. Kindlasti ei saa kahelda ka tänavuste laureaate teenetes."

Kunstnik, õpetaja, luulelemb ja viisimeister – kõiki neid ja mitmeid teisi ameteid saab kasutada, rääkides Valev Elerannast. Kui kohalikelt Valevi kohta küsida, öeldakse, et ta on mees nagu muiste. Ta on mees, kelle hinges põleb kunstiinimese leek, mis rambivalgusest eemale hiilib, pühendudes kogu hingega oma loomingule. Valev Eleranda võib pidada sünonüümseks kultuuri ja kogukonnaga, sest olenemata generatsioonist, leiab Valev alati inimestega ühise keele. Olgu ta töö või kalavetel, Valev näitab alati üles äärmist pühendumust asjade suhtes, millega tegeleb. Kindlast ei saa alahinnata Eleranna panust ka Tõrva linna mainekujunduses, sest nii mitmedki aegumatud tunnused Tõrva kohta on tulnud just teeneka kultuurimehe sulest. Hetkel toimetab Valev Helme Koduloomuuseumi direktorina.

Lasteaed Mõmmiku pikaaegne direktor Urve Saks on elanud oma elu, aidates väikestel hingedel ellu astuda. Urve hoole ja armastusega on kolmekümne seitsme aasta jooksul kasvanud suureks mitu põlvkonda tõrvakaid. Ta on vankumatu pühendumusega töötanud valdkonnas, mida on laastanud lugematud reformid ning tuuled on puhunud



Legendaarne lasteaiajuhataja Urve Saks.

### TUNNUSTAMINE AU SEES

Enne omavalitsuste ühinemist anti tunnustuspreemiaid üle valdade ja linna puhul eraldi. Tõrva linn tunnustas eeskujusid samuti kuld- ja hõbemarkidega, Helme vald aukodaniku tiitliga. Kokku jagus aastatel 2001-2017 tunnustust Tõrva linnas 125 inimesele, kellest 48 pälvisid kuld- ja 77 hõbemarki. Helme valla aukodanikuks sai kokku 6 meest. Lisaks jagati välja elutööpreemiaid, mille pälvis 9 vallakodanikku. Hummuli vald jagas vapikujutisega aumärke ja tunnustas silmapaisvaid vallaelanikke aukodaniku tiitliga.

erinevatest ilmakaartest. Kõigist muutustest ja ümberkorraldustest hoolimata on Urve üles näidanud imekspandavat kohanemisvõimet, tehes kõike omase igihalja rõõmsameelsusega. Urve Saks on naine, kelle hoole alla võib alati oma võsakesi anda teadmise, et nende eest on hästi hoolitsetud.

### Tunnustatakse ka parimas tööeas

Hõbemark antakse aga erilise auavaldusena olulise tulemusliku töö ja saavutuste eest Tõrva valla igapäevases elus ja arengus. Tänavu oli märgisajate spekter eriti lai, sest autasu pälvinute seas oli nii majanduse, kultuuri kui vaimuliku teenistuse inimesi.

Maire Appo iseloomustusest koorub välja, et ta võib olla ametinimetus poolest Tõrva valla finantsjuht,



Teenekas kultuurimees Valev Elerand. Fotod: Egon Bogdanov

kuid kolleegidele on ta midagi palju enam. Ta on see, kellele räägitakse oma muresid ja rõõme, ning kui on häda, siis on Maire esimene, kes aitab nõu ja jõuga – ta on alati olemas ja valmis tegutsema. Lisaks kõigele on Mairel olnud ka asendamatu roll Tõrva linna, Põdrala, Hummuli ja Helme valla liitumisel eelarve ühendamisel, sealjuures ühtse finantsraamistikku loomisel. Maire teadmisi hindavad ka teised raamatupidajad üle Valgamaa, sest abi ja head tööalast nõu saavad vajaduselt nemadki Maire käest.

Vaimulik Arvo Lasting on särav näide mitmekülgsest õpetajast – tegus koguduses ja asjalik ka väljaspool. Mees, kelle käed on sama kuldsed kui ta süda. Arvo on tulinhingeline potibotaanik, hõbekõri ja aktiivne ning pühendunud kogu-

konna eestvedaja. Noorest east alates on Arvo teeninud Helme kogudust, tuues kultuuriüritused jumalakotta, hoides ukseid avatud ka neile, kes kogudusse ei kuulu. Tema vaimuliku ja ilmaliku tegevuse põimumine on imetlusväärne.

Ooperilaulja Monika-Evelin Liivi tehtud töö ja vaeva tulemusena on Tõrva sattunud kultuurimaailma rambivalgusesse. Verdi „Reekviemi” näol said võimsa kogemuse ligi 1500 inimest ja seda tänu Monika hulljulgele ideele. Idee sai omal moel alguse juba 20 aastat tagasi, kui Tõrvas toodi lavale ooper „Porgy ja Bess”. Kogemus oli nõnda vägev ja süttas lõkke Monika hinges, et saada ooperilauljaks. Peale enda unistuse täideviimist otsustas Monika tuua kogemuse koju kätte uuele tõrvakate põlvkonnale.



Egon Ilisson

## TÕRVA KVALITEET

Kui minult palus hiljuti üks nimekas ajakiri väikest lugu selle kohta, mille poolest hakkab Tõrva silma teiste väikelinnade seas ehk mis on Tõrva fenomen, siis hakkasin mõtlema asjale rohkem sisulisemast küljest. Me võime ju alati ülistada oma loodust, rahu ja vaikust, aga seda saab nautida ka täiesti inimtühjades kohtades, kus lähim inimtegevus on kümnete kilomeetrite kaugusel. See on lihtsalt paikkonna eripära, maastiku iseärasus ja enamasti inimtegevusest sõltumatu. Tõrva puhul aga hakkab silma ja südamesse ka sisu – see, mis ainult ja ainult inimtegevusest sõltubki.

Olen tegelenud lapsest peale spordiga ja väisanud Eesti eri paiku täiesti eripalgelistel spordivõistlustel. Vähe sellest, et sportlik tase on olnud seinast sein, ka korraldamise puhul on selged erinevused. Kes hüppab kenasti üle lati ja korraldab midagi sellist, mida juba ootad pikisilmi järgneval aastalgi, kes seab lati nii madalale, et isegi vihmaussid ei suuda selle alt läbi pugeda.

Tõrva puhul võib alati kindel olla nii spordi- kui kultuurisündmuste puhul, et nende korraldamise tase ja läbimõeldus on tippasemel. Paigas on reeglid, kellaegadest peetakse üldjuhul piinlikult kinni, ebameeldivaid üllatusi on vähe. Ma olen kunagi käinud Eesti ühel suurimal rannavõrkpalliturniiril, kus korraldaja viskas üle autoukse võrgud, pallid ja turniiritabeli ning ütles, et "proovige siis ise kohtunikud leida ja märkige tabelisse ära", kasseeris osavõtutasud ja kaapis minema. Ma olen näinud discgolfturniire (kusjuures Eesti mastaabis olulisi), kus on radadel hein puusani. Olen käinud võistlemas spordiväljakutel, mida viimati hooldanud inimesed on ilmselt läinud juba kümneid aastaid tagasi manalateele. Olen võistelnud spordisaalides, kus akende ees on nii tihedalt ämblikuvõrke, et isegi ämblikud on hädas päevavalguse nägemisega.

Tõrvas see nii pole. Meie spordirajatised on alati hästi hooldatud, nendes toimuvad üritused korraldatud sujuvalt ning sportlastel on lausa lust neis osaleda. Jah, ehk tööpoolest ei ole kõik rajatised läbinud uuenduskuuri või ei oma viimase peal kvaliteeti ning infrastruktuuri, aga nad on alati kenasti korras – saalid pestud, muruväljakud niidetud, rannaplatsid liivatatud.

Samamoodi on kultuuriga. Ma tean, et olgu üritus Tõrva keskväljakul, kammersaalis või kohalikes rahvamaajades, need on alati tipp-topp kenasti tehtud. Siinkohal loomulikult suur kummardus neile inimestele, kes neid asju läbi mõtlevad ja organiseerivad. Jah, võib ju öelda üleolevalt, et see ongi nende töö, aga on ju tore näha, et inimesed oma tööd laitmatult ja südamega teevad. Eriti on seda märgata pühendunult kokku pandud kultuurikavade ja ürituste puhul, sest olgem ausad, inimeste ilumeelt on väga keeruline paitada ja üllatada. Tõrvas seda ikka ja jälle suudetakse, olgu siis põnevate esinejate või vaatamänguliste etendustega.

Kultuurinautlejale ei ole vaja palju, nagu piisab matkasellile ilusast loodusest, saab kultuurilemb kätte oma naudingut ka sellest, et ürituse atmosfäär ja olustik on maagiline, esineja ei tule lavale kolm tundi pärast lubatud aega või kasvõi see, et suurürituse puhul on mõeldud läbi parkimise või turvalisuse küsimus. Nende väikeste asjade taga peitubki kvaliteet ja võib andestada korraldajatele isegi natukene nõrgema sportliku või kultuurilise tasemega võistluse või etenduse.

Nautigem Tõrva kvaliteeti ja... armastage!

# HEAD KODUKANDI INIMESED!

**Maido Ruusmann**

Tõrva vallavanem

**Meil on taas põhjust pöörata mõttepilgud minevikku ja meenutada tänutundega inimesi, kes muutsid taaskord võimalikuks meie unistuste Eesti – meie iseseisva ja vaba kodumaa.**

See oli 1989. aasta 23. augusti õhtu, mil ulatas pea kaks miljonit Balti riikide elanikku üksteisele käed, seistes õlg õla kõrval, moodustades 600 km pikkuse inimketi. See rahumeelne protestiaktioon kulges Tallinnast läbi Riia Vilniusesse. Mina, olles ise toona kõigest kuueaastane, viibisin samuti koos oma perekonnaga sellel märgilise tähtsusega sündmusel, mis Baltimaade iseseisvuse taastamise püüdluste hulgas tol ajal aset leidis. Väikse poisina oli küll raske mõista, miks me seisame käsikäes üksteise kõrval, kuid aastast aastasse on selle tunde tugevus ja sündmuse olulisus kasvanud nii meie ajaloos kui meie kõigi teadvuses. Meis pulbitses ihalus vabadusele ja sisemuses tuksus tugev soov taasvalitseda oma riiki.

Ka täna, kolmkümmend aastat hiljem, kui oleme oma riigi peremehed ja meil on otsustusvabadus, jääb ikka vahel vajaka sellest samast tundest, mis meid ikka ühtse rahvana edasi kannaks. Tundest, et me oleme üks ja ühtne riik, kus inimesed seisavad ikka õlg õla kõrval, toetades oma sõnades ja tegudes suuremat eesmärki – olla riigina vabad ja iseseisvad, jääda püsima. Vabadus pole kunagi olnud midagi iseenesestmõistetavat ning selle eest on tulnud võidelda ja seda tuleb teha ka praegu. Me ei tohi võtta iseenesestmõistetavana tänaseid

väärtusi, isikuvabadusi ja valikuvõimalusi ühiskonnas. Meie tugevus peitub ühtsuses ning seda ka laiemas mõttes. Ei tohi alahinnata häid suhteid oma naabrite, oma liitlastega – lähemalt, kaugemalt ja üle piirigi, sest just ühtsuses peitub teadagi see tõeline jõud.

Saame olla uhked, et oleme riigina saavutanud palju ning oleme eeskujuks teistelegi samalt stardipositsioonilt alustanutele. Üsna tihti peegeldub siiski inimestest rahulolematust. See on küll vist eestlastele loomumane, kuid soovin, et oskaksime olla õnnelikumad. Õeldakse ju, et õnnelikkus on nakkav ning õnnelikud inimesed ei pea vihakõnesid ega ei kipu vastastikku halba tegema. Ma soovin, et oskaksime olla õnnelikumad selle üle, mida oleme saavutanud, mis meil on, mis meid ümbritseb. Sel aastal avaldatud maailma õnnelikkuse indeksi raporti kohaselt ei ole eestlased väga õnnelik rahvas, meid edestavad nii Läti kui Leedu, kuigi just nende majanduslik heaolu pole sugugi nii eduline kui on meie oma. Nii leiangi, et lisaks tempokale majandusarengule peaksime üha enam suunama oma fookuse sellele, et olla õnnelikumad. Mis kasu on rahast ja varast, kui me seejuures sellest õnne ei leia? Olen veendunud, et just õnnelike inimeste seas on meil kindlasti kordades parem elada.

Käesoleva aasta üheks tipp-sündmuseks oli loomulikult ka XXVII laulu- ja XX tantsupidu „Minu arm” ning sellele eelnev üle-eestiline tule tulemine. Kultuuriminister Indrek Saar ütles laulu ja tantsu juubeliaastat sisse juhatahes kunnilt: „Laulupidude“ traditsioon on Eesti omariikluse ja rahvustunde alustala ning ühendav sild põlvkondade vahel. Laulu- ja tantsupidudega oleme ehitanud Eestile tulevikku põlvkondade kaupa – isade, emade, laste ja vanavanemate panuse kaudu, kes on laulukaare all laulnud ja kaasa laulnud, kus oleme end rahvana vabaks laulnud.” Nõustun nende mõtetega ning soovin siinkohal jagada tunnustussõnu kõikidele meie kollektiividele, kes soovisid minna laulu- ja tantsupeole ning erilise tänu ja kiituse edastada neile viiele kollektiivile, kes osalesid tänavusel juubelipeol.

Meil on tegelikkuses paljut, mille üle olla õnnelik – vabadus, puhas loodus ja elukeskkond me ümber ja muudki. Hoidkem seda!

Pidagem meeles, et igaüks meist peab ise pingutama ja kaasa aitama sellele, et meie riik oleks selline, nagu me seda soovime.

Head Tõrva valla inimesed, soovin teile kõigile ilusat iseseisvuse taastamise 28. aastapäeva! Tundkem rõõmu iseseisva Eesti üle! Olgem õnnelikud!



## KUU PILT

**Avatud Talude Päeval toimus Tõrva vallas Kuke talus teadaolevalt esimene taluorienteerumine. Raja pikkus ca 600 m, 10 kontrollpunkti. Igas punktis küsimus talu ajaloo ja tegevuse kohta. Küsimused koostas Kuke talu pere, kaart Maaametilt, rajameister Heino Laiapea. Tähised laenas OK Käbi treener Liivi Tafenau. Parimad vastajad said auhinnaks võrgu kütteklotse. Fotod: Heino Laiapea**

## VANEMLUSPROGRAMM „IMELISED AASTAD”

Tõenduspõhist programmi „Imelised aastad” viiakse Eestis läbi Tervise Arengu Instituudi (TAI) eestvedamisel. Tegemist on rahvusvahelise koolituse süsteemiga, mis on aidanud vähendada laste käitumisprobleeme ning mille tulemuslikkus on tõestatud.

„Imelised aastad” on suunatud 2-8aastaste laste vanematele, kes vajavad tuge ja soovivad õppida, kuidas laste kasvatamisega paremini toime tulla.

Sel aastal toimub koolitus lapsevanematele 27. augustil Ritsu Lasteaed-Algkoolis. Kohtutakse kord nädalas igal teisipäeval, kokku 16 kohtumist kestvusega 4 kuud. Oodatud on nii lapsevanemad kui vanavanemad ja teised last kasvatavad täiskasvanud. Koolitus on osalejatele tasuta.

Info ja registreerimine telefonil 5302 1125; 766 8455 Tõrva Vallavalitsuse lastekaitse spetsialistid



Maido Ruusmann, Jaak Aab ja Enn Mihailov. Foto: Erakogu

## MULKIDE KULTUURIPÄEV TOIMUB LILLIS

**Mulkide Selts, Mulgi Kultuuri Instituut,  
Mulgimaa Arenduskoda ja Lilli küla  
kutsuvad kõiki  
Mulgi Kultuuri Päevale  
17. augustil Lilli Külamajja!**

Avatud näitus „Mulgimaa ajalugu” ja kodukohvik! Töötuba – raamatujärjehoidjate kujundamine mulgi mustritega, paela punumine. Kohapeal käsitöötoodete näitusmüük: Tarvastu käsitöökoda ja Pärsti mõisa käsitöötuba.

### PÄEVAKAVA:

- 10.00 Mulkide Seltsi rahva kogunemine Polli Aiandusuringute keskus
- 11.10 Mulgi Kultuuri Instituut, Kulla Leerimaja tutvustus
- 12.00 EV100 sünnipäevaks rajatud tammemõtsa pargi külastus
- 12.30 Sõit Lilli
- 13.30 Lõunasöök (7 eurot, mulgi puder, keefir, mulgi korp)
- 15.00 Avasõnad
- Ene Saar Mulkide Seltsi vanem
- Imre Jugomäe Mulgi vallavanem
- 15.15 Maile Kreevs lühiülevaade Mulgimaa ajaloost
- 15.40 Priit-Kalev Parts – päris Eesti elust, muusika Jaak Tuksamilt
- 16.15 Alli Laande - Maarjapäeva kommetest
- 17.00-18.00 Löötsavägilaste kontsert

Mulgi Kultuuri Päeva toetab Mulgimaa pärimuskultuuri programm, Mulgi Kultuuri Instituut ja Eesti maaelu arengukava LEADER meede.

## RIIGIHOLDUSE MINISTER KÜLASTAS TÕRVAT

Riigihalduse minister Jaak Aab viibis seoses ametnike Kagu-Eesti välitööde projekti algusega visiidil Valgamaal ning kohtus ka Tõrva Vallavolikogu ja vallavalitsuse esindajatega, et arutleda piirkonnale oluliste teemade üle.

Aab tõi välja, et visiidi eesmärgiks on otsida lahendusi Kagu-Eesti probleemidele ning uurida, millised on vajadused täiendavateks toetussuundadeks. Praegusel hetkel on Kagu-Eesti programmi eesmärk toetada ettevõtjaid, aidata kaasa piirkonna mainekujundusele ning luua paremad tingimused koostöös omavalitsustega spetsialistide eluaseme korrastamise ja soetamise toetamiseks.

Aab lisas, et tulevik näitab, kas tekib vajadus eelmainitud meetmetesse suunata lisaraha või luua täiendavaid toetussuundi.

Minister tundis huvi, kuidas läheb Tõrva vallal peale haldusreformi uutes piirides ning tähelepanu teravik suunati juba kohtumise alguses haridusküsimustele, eeskätt ka Tõrva gümnaasiumiastme säilitamisele ja ka õpilaskodu loomisele. Tõrva vallavanem Maido Ruusmann sõnas, et siinkohal on oluline mõista Valga maakonna identiteedilist eripära. „Valga linn ei asu geograafiliselt maakonna keskmes ning kahjuks pole ta seda ka tõmbelt, mistõttu ei ole lastevanemate esmane valik Tõrva gümnaasiumiastme sulgemisel sugugi Valga riigigümnaasium, vaid esmajärjekorras uuritakse võimalusi sootuks Tartus või Viljandis. Oleme tänna ka väga tugevalt tegelemas õpilaskodu loomise projektiga,” lisab Ruusmann. Minister Aab nõustub, et

gümnaasiumiastme säilitamise eest tuleb igal juhul võidelda, ning kinnitab, et õpilaskodu olemasolu on selle juures üks oluline osa.

Arutleti ka teede kehva seisukorra üle ning tõstatati tugevalt probleem, et meie piirkonnas on jätkuvalt kruusakattega teelõike, mille seisukord on teatud ajahetkedel nii halb, et häirib tugevalt ka ettevõtjate igapäevaelu.

Lisaks olid laual mitmed teisedki teemad nagu üürimajad, maksuerisuste küsimus, lisaks ettevõtluslaenu ja eluasemelaeu kaendus, mis soodustaks kohaliku piirkonna arengut ja elanike sisserännet. Sealhulgas arutleti ka Hajaasustuse programmi üle, mis on loodud regionaalarengu toetuseks, tagamaks hajaasustusega maapiirkondades elavatele peredele head elutingimused.

## KOOLIAASTA ALGAMAS!

### Tõrva Gümnaasium

#### 1.klassi õpilase koolivarustus 2019/20

- spordiriietus sisetundideks ja välistundideks
- suusavarustus (jaanuar)
- vahetusjalanõud + jalatsikott
- õpilaspäevik
- joonlaud (20 cm, mitte paindub)
- käärid
- pulgaliim
- pinal
- kummiga mapp töölehtede jaoks A4 suurus
- kunstitöödeks mõeldud mapp A3 suurus
- viltpliatsid
- värvilised pliatsid
- kustutuskumm
- 3 harilikku pliatsit
- kogumistopsiga teritaja
- värvilised paberid

Vihikud, vihikupaberid ning käelise tegevuse tundideks vajalikud tarbed ostab õpetaja lastevanematelt kogutud raha eest (raha kogume septembrikuu jooksul).

- Kõik koolitarbed peavad olema märgistatud õpilase nimega!
- Kui õpikud käes, siis panna ümber paber ja kilekaaned.
- Töövihikutele ainult kilekaaned.
- Augustikuus tooge palun kooli lapse koolivalmiduskaart, mille saate lasteaiast ja tervisekaart, mille saate perearsti käest.

# PILDIKESI SUVEÜRITUSTELT TÕRVAS

Andrus Abel



Egon Bogdanov



Andrus Abel



Ülav Neumann



Egon Bogdanov



Ülav Neumann



Ülav Neumann



Egon Bogdanov



# KUI PALJU TOODAME JA KOGUME JÄÄTMEID TÕRVAS?

Madis Mumm

On inimlik, et pärast haisva prügi-koti äraviskamist ei soovi keegi enam sellest midagi kuulda. Kõigil, kes midagi ostavad ja hiljem jäägid ära viskavad, lasub siiski vastutus selle üle, mis prügist edasi saab.

Et vastutada, peab teadma, kuhu prügi viiakse ja mis sellega peale hakatakse. See annab võimaluse targalt tarbida ja juba kodus suunata jäätmete keskkonnasõbralikku kasutamist.

Prügivedu ehk keerulise nimega korraldatud jäätmevedu on kestnud Tõrva vallas üle kümne aasta. Korraldatud jäätmeveo alla kuulub olme-, vanapaperi- ja biojätmetevedu. Neist viimast kogutakse meie vallas veel väga vähe. Korteriühistutel on võimalik seda tellida, era- ja talumajades on muidugi kõige mõistlikum biojätmed kompostihunnikusse viia.

## Numbrid justkui ilusad

Olmejäätmeid koguti eelmisel aastal Tõrva vallast 967 tonni, mis teeb ühe elaniku kohta 150 kg. Võrdlusena Valga vallas on samaväärne näitaja 212 ning Otepää vallas 206 kg. Andmed pärinevad riiklikust jäätmearuandluse süsteemist ja justkui näiks, et tõrvakad tekitavad vähem olmeprügi kui meie üleaedsed. Kahjuks seda nii mustavalgelt võtta ei saa, kuna lisaks kodumajapidamistele on statistikasse sisse arvestatud ka samalaadsed kaubandus-, tööstus- ja ametiasutuste jäätmed. Meie vallas kogutud olmejäätmed võtavad ette päris pika teekonna. Kõigile tuttav roheline prügiauto kogub prügi kokku ja viib selle Valga linna lähedale Londi külla, kus need suurtele veokitele ümber laaditakse. Jäätmete teekond jätkub Tallinna külje alla Iru prügi põletusjaama, kus nendest toodetakse soojust ja elektrit.

Vanapaperit koguti 2018. aastal meie vallas 29 tonni ehk 4,6 kg elaniku kohta. Naabervaldades Valgas ja Otepääl on vanapaperit hooldamiseks antud - vastavalt 7 ja 9,5 kg. Vanapaper viiakse Tartu Klaasi jäätmejaama sorteerimisele ning sellest tehakse uuesti paberit ja pappi, samuti wc-paberit.

Segapakendijäätmete kogumist korraldavad tootjavastutusorganisatsioonid. Eelmisel aastal koguti Tõrva vallast 82 tonni segapakendijäätmeid. Ühe elaniku kohta on see 13 kg, meie naabritel Valgal ja Otepääl vastavalt 10 ja 6 kg. Pakendijäätmete naabritest suurem kogus on pigem positiivne.



Prügi sorteerimine läheb üha populaarsemaks. Foto: Internet

## Taaskasutamine on kasumlik

Hea näide taaskasutamisel on ettevõtte Werro Wool OÜ vanapaperist tselluvilla tootmine. Nende poolt valmistatud tselluvill on valmistatud 90% ulatuses vanapaperist. Enamus toorainest on kogutud Eestist. Tselluvilla kasutatakse majade soojustamiseks. Selle head soojusisolasiooni omadused tulenevadki asjaolust, et see on tehtud vanapaperist, mille algtöömeks on tsellulooskiud. Need on sobiliku poorsusega ning nende vahel on kõrge liikumatu õhu osakaal. Teine hea näide on segaplastist loodud materjal Neular, millega hetkel tegeleb Plastrex Europe OÜ. Sama tehnoloogia on müüdnud Saksamaale (Elegrotech-WIPA GmbH). Ettevõtte taaskasutab kodumajapidamises tekkivad plastikjäätmed ja loob neist erinevaid profile, mida saab kasutada terrasside, aedade, seinte ja pea kõige muu ehitamiseks. Neular on 100% taaskasutatud ja 100% taaskasutatav.

Tõrva vald oma olemuselt on üsna kompaktne ning pakendikonteineritega hästi kaetud. Plastpakendijäätmetest tehakse üldjuhul graanuleid, millest toodetakse näiteks torusid, ämbreid, kilekotte, erinevaid pudeleid ja muid tarbekaupu, millel pole väga kõrgeid kvaliteedinõudeid. Klaas on väheseid materjale maailmas, mis on peaaegu lõputult taaskasutatav. Ühest konteineritüübist (600l) klaastarast (ca 110 kg) saab valmistada üle 200 uue klaaspudeli. Alumiiniumpakendid sulatatakse alumiiniumleheks, millest vormitakse uued purgid.

## Paberi taaskasutamine säilitab puid

Prügi sorteerimise eesmärk on prügi-mäele ladestamise asemel võimalikult suure koguse jäätmete taaskasutamine ning ringlusesse saatmine. Kui me jäätmetes peituvat materjali juba kodus kenasti liigiti paneme, siis saab nendest midagi toota. Kui kogume läbisegi, siis kvaliteet halveneb.

Hetkel läheb kahjuks kuni pool kogutud pakendijäätmeid põletusse, kuna pakendikonteinereid kasutatakse sageli tasuta olmeprügist vabanemiseks. Nii läheb vajalik tooraine raisku. Jäätmetest tootmine hoiab kokku energiat ja loodusvarasid. Näiteks ühe tonni paberi taaskasutamine säästab keskmiselt 17 puud,

476 liitrit naftat ja 4000 kw elektrienergiat. Võrreldes puidust paberi tootmisega kulub 50% vähem vett ja eraldub 74% vähem õhusaastet. Alumiiniumpurgi taaskasutamine kulutab 95% vähem energiat kui uue purgi valmistamine.

## Nutikas jäätmekogumine

Maaülikooli doktori Mait Kriipsalu sõnul tuleb Eestis õppida jäätmetest kvaliteetselt tootma ning riik peaks juba praegu hakkama ülikoolidesse investeerima, et luua uus jäätmekäitlejate põlvkond, kes aitaks riigil prügi-probleemi tulevikus lahendada. Samuti ei maksa tähelepanuta jätta, et prügi liigiti kogumise abil luuakse uusi töökohti. Kui kõik jäätmed viiakse prügilasse ladestamiseks, siis ainsa töökoha saab prügirulli juht. Iga 4500 t orgaaniliste jäätmete käitlemine loob ühe töökoha, maapiirkonnas kuni kolm. Seega on jäätmekäitlusel suur potentsiaal, mis on esialgu veel kasutamata. Jäätmeekspert Mait Kriipsalu ootab tulevikus nutikaid lahendusi ja IT valdkonna edu sidumist jäätmete töötlemisel ja eriti kogumisel, samuti Eesti põlevkivi töötlemise oskusteabe rakendamist ja praeguse taristu kasutamist vanaplasti ja autorehvide õliks muundamisel.

Kuigi eelnevalt on välja toodud, et jäätmetest tootmisel on suur potent-

siaal, tekitab seda prügi nii ehk naa liiga palju. Seega on keskkonnale parem vähem jäätmeid tekitada ning juba tekitatud võimalikult palju sorteerida. Kui määratud pakendid veega üle loputada ja on võimalus biojätmed eraldi panna, võime avastada, et ega sinna olmeprügiämbrisse väga midagi ei lähegi. Näitena, kui keeruline on olla keskkonnasõbralik, siis taanlaste uuringu kohaselt tuleb kilekoti tootmisel tekkinud ökoloogilise jalajäljega võrdsustamiseks paberkotti kasutada vähemalt 11 korda, riidest kotti 840 korda ja ökoloogilisest puuvillast kotti suisa 2400 korda. Seega tuleb oma ostud läbi mõelda ja hankida vaid seda, mida tõesti on tarvis ning kasutada meie vanaemade tarkust - hoida kahte kilekoti teine teise sees, et võimalikult kaua nendega kaupa tarida.

**Noor pere soovib osta maja Tõrva linnas.**

**Võib vajada renoveerimist. Hind vastavalt seisukorrale. Kinnisvara portaalidega kursis.**

**kermo.veri@mail.ee  
55660241**



Mälestuskivi avamine Hummuli Kullimäel (Kalmetimäel). Foto: Piret Karu

# TOIMUSID KULTUURI- JA LOODUSHARIDUSPÄEVAD “LAS JÄÄDA ÜKSKI METS”

Sandra Kõressaar

**Juba 20. korda korraldati Tõrva kirik-kammersaali eestvedamisel kultuuri- ja loodushariduspäevad, mis põimivad omavahel kõrgkultuuri ja looduse läbi muusika, luuletuste ja tantsu, pakkudes viie päeva jagu eripalgelisi üritusi.**

Toimused traditsiooniks kujunenud luuleööd, kus üheks külaliseks oli luuletaja, Eesti Kirjanike Liidu liige Jürgen Rooste, kelle etteastesse olid põimitud rituaalseid toiminguid, luule, muusika ja talle omapärane *performance*. Teiseks külaliseks oli luuletaja, “Õnne 13” stsenaarist Andra Teede, kes lisaks oma kaunile luulele jagas põnevaid lugusid “Õnne 13” telgitagustest.

Nagu varasematel aastatel, pöörati ka tänavu tähelepanu aasta loomale – koprle ja külla oli kutsutud zooloog Jüri Tõnisson. Toimus väljasõit Lagesoo rabasse, kus taskulambi valguses, emeriitprofessori Rein Einastu mõtiskluste saatel ümbrust nautiti. Silmailu pakkus taas lumav

vaatepilt, mil Tõrva kirik-kammersaali ümbrus kuni kesklinnani 1000 küünlaga küünlavalgusesse ehiti.

Ehedat pärimuskultuuri tutvustati läbi rahvatantsu ja -laulu omakultuuripäevaga “Mulk Helme kihelkonnas”, lisaks toimused mitmed kohtumised sarjast “Juured”.

Hummuli Kullimäel (Kalmetimäel) avati pidulikult mälestuskivi, mis on pühendatud Vabadussõja alguses, 22. jaanuaril 1919. aastal hukatud Patküla vallast ja Tõrva alevist pärit Eesti Ajutise Valitsuse varustus- ja rekvisitsioonikomisjoni liikmetele.

Helme kalmistul pühitseti sisse mõtiskluskivi “Süüta küünal neile,

kelle hauda Sa ei leidnud või kelle kalm on kaugel”.

“Oleme igal aastal pingutanud selle nimel, et leida loodushariduse ja kultuurisündmuste vahel hea tasekaal. Usun, et selgi aastal suutsime pakkuda oma programmiga mitmesuguseid kvaliteetseid üritusi kõigile,” lisab eestvedaja Ilmar Kõverik.

Kultuuri- ja loodushariduspäevade mõte on tuletada inimestele meelde metsa tähtsust meie maailmapildis ning sisendada hoidlikku suhtumist meie loodusesse, pakkudes sealjuures ka nauditavat elamust kõrgkultuuri armastajatele.

## TÕRVA DISCGOLFISUVI KULMINEERUS MAAKONNA MEISTRIVÕISTLUSTEGA

Margo Metsoja

Tänavu on olnud Tõrva discgolfis üks esimesi aastaid, kui kõik rajad on loodud ning esmased võimalused spordi harrastamiseks olemas. See tähendab, et oleme saanud Tõrva Discgolfi klubiga keskenduda võistluse läbiviimisele, nädalamängudele, mängijatele ning ka radade edasisele arendamisele.

Tõrva vallas on neli discgolfrada: 18-korviga Tõrva rada, mis algab gümnaasiumi kõrvalt; 9-korviga Hummuli rada Väikse Emajõe kaldal; 9-korviga Pikasilla rada puhkealal; ning 9-korviga Ala rada ümber põhikooli. Lisaks on olemas harjutusväljak Tõrva Avatud Noortekeskuse õuel, kus tegelikult ka väga kogenud mängijad oma viskeid harjutamas käivad.

Hetkel on käimas 3 aastat kestev Leaderi ühisprojekt koostöös Mulgi vallaga, mille eesmärk on arendada discgolfi Mulgimaal. Just selleks, et Mulgimaa mängijad rohkem üksteise radu külastaksid, võtaksid võistlustest osa ning tutvuksid üksteise piirkondadega. Mulgimaal on mitmeid discgolfradu väga looduskaunites kohtades ja tahame, et

harrastajad nende kõigiga tutvuksid. On ju discgolfi spordiala, mis toob inimese loodusesse ning õpetab seeläbi austust ning hoolivust keskkonna vastu.

18. augustil saab läbi DiscSport.ee Tõrva discgolfi nädalamängude sari, kus toimus 12 osavõistlust. Mängitud sai kõikidel Tõrva valla radadel. Nädalamängud on kergem võistluste variant, kus ei mängita mõisa peale, vaid on võimalus enda oskusi proovile panna natukene võistlustlikumas olukorras kui igapäevane treening. Nädalamängudel on erinevad klassid ning autasustamine toimub mängijate tasemetel lõikes. Ehk auhinnalisi kohti on võimalik saavutada ka algajatel mängijatel!

11. augustil selgitasime välja Valgamaa meistrid discgolfis. Võistlused toimuvad sel aastal esimest korda kahel rajal: Tehvandi ja Tõrva. Mõlemal rajal mängiti üks ring ning tulemuste kokkuliitmisel selgusid võitjad. Selline võistlusformaad annab mitmekesisust ning on eemaldab koduraja eelise.

**Valgamaa meistrivõistlused discgolfis 2019 tulemused:**

**MEHED**

- I Robi Männiste
- II Sander Jaani
- III Kristjan Solodov
- 4. Martin Malm
- 5. Jüri Aaste
- 6. Rauno Esaul

**NAISED**

- I Anneli Tõugjas
- II Anneli Külm
- III Liia Mägi
- MASTERS 40+ MEHED**
- I Viktor Kalames
- II Janek Jaani
- III Marko Voitk

Sel hooajal on kavas veel esmakordselt Mulgimaa meistrivõistlused discgolfis! See saab teoks sügisel ning täpsem info tuleb peagi. Lisaks mõtleme klubiga kindlasti välja veel võistlusi Tõrva radadel.

Kõikidel harrastajatel on võimalus hakata ka Tõrva Discgolfi klubi liikmeks! Selleks saata soovivaldus margo@torva.ee.

#TÕRVANOORTEPÄEV

**30. AUGUSTIL 2019**

REEDEL  
**TÕRVA KESKVÄLJAKUL**

**20.00-22.00**

Antakse üle Tõrva Noortevolikogu auhind!

ESINEVAD:

AG

KÜBERÜNNAK & KARMO

ÕHTUT JUHIB

Sinulohendused

Liiva, sõelutud mulla, killustiku ja kruusa müük  
Transpordi võimalus

Kärstna Viili OÜ  
E-mail: Karstna.viili@gmail.com  
Tel: 56272188

# KOHALIKUD NOORMEHED SOOVIVAD TÕRVA LUUA HOKIVÄLJAKU

Hetkel puudub Tõrva valla piirkonnas jäähokiväljak ja hoki kui trenni harrastamine. Seetõttu leidsid Tõrvast pärit Edgar Metsar ja Gert Palumets, et vajadus ja huvi selle jaoks on olemas. Tõrva linnas on küll mitu veekogu, kuhu on hokihuvilised ise sobival hooajal väljaku loonud, kuid veekogudega kaasneb alati erinevaid probleeme.

„Esiteks on veekogul mängimine ohtlik. Veel on probleemiks veekogude sulamine ning aeglane külmumine, mis teeb loodud väljaku kasutamise üsna lühikeseks. Seega soovime välja ehitada jäähokiväljakut, kust kaob veekogule minemise oht ja vajadus ära, ning seejärel saame hokit ka regulaarsemalt mängida. Eriti hästi väljendub see kevadel, kui mõnda aega on sula ning seejärel külmad ilmad. Soovime, et jäähoki oleks meie piirkonnas ka populaarsem ja noortel oleks veel üks väljund, kus end füüsiliselt arendada,“ selgitab Metsar.

Noormehed taotlesid projektifondist „Nopi üles“ 1800 eurot, et hokiväljak välja ehitada. Sinna juurde lisandus valla poolt omafinantseering suuruses 546 eurot. Antud vahendite eest on tarvis soetada küljeärte valmistamiseks veekindl vineer, tugiprussid, betoon ning puitkruid.

Hokiväljak loodetakse valmis saada juba algavaks hooajaks. Siinkohal paluvadki innukad noorme-



Hokiklubi Tõrva Neanderthals loodab Tõrva hokilinnaks muuta.

hed kogukonna abi. **24. augustil kell 10.00** ootavad kohalikud hokihuvilised kõiki agaraid omale appi, et korrastada KEK-i vana ekstreemspordiplats ning seada sinna üles uus jäähokiväljak. Töö tüki küljest ei võta ning üheskoos saab asjad tehtud kiiremini ning lõbusamalt!

Projektifondi “Nopi üles” Tõrva jäähokiväljaku elluviimist

rahastatakse haridus- ja teadusministri kinnitatud ning Eesti Noorsootöö Keskuse poolt elluviidava ESF kaasrahastatud programmi „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine“ kirjeldatud tegevuste raames.

Lisainfo programmi kodulehelt: [www.facebook.com/nopiules](http://www.facebook.com/nopiules)

## KATRE MARIT LIIV TULI BALTIMAADA MEISTRIKS

Augusti alguses toimusid Leedus Vilniuses U18 vanuseklassi Balti võistkondlikud meistrivõistlused, kus noor tõrvakas Katre Marit Liiv võitis kuldmedali tulemusega 49,55.

“Tunnen end väga hästi! Bakuus toimunud Euroopa noorte olümpiafestivalil ei läinud mul nii, nagu lootsin, ning olen rõõmus, et sain

realiseerida oma tulemuse Baltimaade võistlustel. Nii hea oli võistelda ja kaasa elada teistele Eesti koondislastele,“ jagab Liiv oma esmasid emotsioone peale võistlusi.

Romet Kivi võitis Baltimaade PU-16 vanuseklassi 400 m jooksus teise koha uue isikliku rekordiga 52,18. Rekord paranes rohkem kui

kahe sekundi võrra. Lõpuheitlus oli nii pingeline, et võitja selgitamiseks vajati fotofiniši abi. Fotofiniš andis ühe sajandikulise võidu Leedu esindajale.

Suured õnnesoovid ka noorte juhendajale, kergejõustikutreenerile Viljo Graudingule (spordiklubi Viraaž).

## SUVEVOLLELT TÕRVA KÕRGE KOHT

Traditsiooniline Coolbeti suvevolle sari, mille raames üle Eesti toimusid 9 erinevas linnas samaaegselt võrkpalliturniirid, sai selleks aastaks lõpu. Väga hea koht tuli ka Tõrva, kui Janek Pisartšik saavutas meeste üldarvestuses kõrge II koha.

Kokku oli sarjas 8 etappi, mille eripära oli see, et võistkonnad loo-

sitakse alles kohapeal kohale tulnud võrkpallihuvilistest. Kokku osales tänavu 671 meest ja 357 naist ehk rohkem kui 1000 võrkpallisõpra. Kusjuures Tõrva etapidel oli osavõtt väga aktiivne ja tegi silmad ette nii mõnelegi suuremale linnale Eestis.

Janek Pisartšik suutis koguda 8 etapiga 106 punkti, saavutades sellega

kõrge II koha. Tõrva mängijatest oli teine Taimo Jõemägi, kes lõpetas üldtabelis 28. kohal 76 punktiga. Naistest oli meie parim Karoliina Kallion 65 punktiga (osales 6 etapil), kes saavutas 84. koha. Moonika Poom oli 55. punktiga 113. kohal (osales 7 etapil).

## RUKKILLEMÄNGUDELT VÕIDETI KUUS KULDA

Pärnu Rannastaadionil toimunud Rukkillemängudel kergejõustikus osales 10 spordiklubi Viraaž sportlast. Kokku võideti 6 kuldmedalit ja 4 pronksi.

Kaks kuldmedalit võitis poiste U-16 vanuseklassis Romet Kivi - 100 m jooksus ajaga 11,89 ja odaviskes uue isikliku rekordiga 52,97 m. Poiste U-14 vanuseklassi kuulitõukes võitis Jakob Elango kulla tulemusega 11,49 m. Lisaks pälvis Jakob kaks pronksmedalit - vasaraheites tulemusega 35,95 ja kõrgushüppes tulemusega 1,48 m.

Poiste U-14 vanuseklassis vasaraheites võidutses Kevin Reinberg, võites kuldmedali tulemusega 37,67 m.

Kõige nooremate ehk U-14 vanuseklassi tüdrukute vasaraheites sai pronksmedali Isabel Lillo tulemusega 22,24 m. Tüdrukute U-16 vanuseklassis võitis Isabell-Mary Luik kõrgushüppes kuldmedali tulemusega 1,65 m ja kettaheites pronksmedali tulemusega 33,37 m. Tüdrukute U-18 vanuseklassi odaviskes võitis kuldmedali Katre Marit Liiv tulemusega 45,50 m.



## TÕRVA KOMANDO MEHED VÕTSID KOLMIKVÕIDU

**Juulis peeti Viljandi järve ääres Sammulis päästeametikutsemeistrivõistlused. Päästjate individuaalse Pritsumehe võistluse võitis Timo Laks Tõrva päästekomandost. Teiseks jäi 0,8 sekundiga esikoha kaotanud varasem mitmekordne võitja Alor Kasepõld ja kolmandaks Mart Liblik, kes mõlemad samuti Tõrva päästekomandost.**

## KULTUURI- JA SPORDIKALENDER AUGUST-SEPTEMBER

- **16.08.2019** Tõrva Politseimaja 100 aastat - Tõrva Kirik-Kammersaalis aktus kell 14.00, kell 16.00 politseiorkestri ja politseikoori Chorus Menticum kontsert keskväljakul, Lõvi Leo ja märulipolitsei demo-etteaste.
- **20.08.2019** Eesti Vabariigi taasiseseisvumispäeva lavastuslik kontsert „Imeline lihtne maa“ kell 16.00 Veski järve veerel Tõrva Ahju juures (kava kokkuseadjad Maie Kala ja Valdeko Kalamees).
- **24.08.2019** Riidaja mõisapargis Riidaja Mõisapäev
- **30.08.2019** Tõrva Noortepäev Tõrva keskväljakul – Kell 20.00 Tõrva keskväljakul AG ning Küberrünnak & Karmo.
- **24.08** SK Viraaž heiteseriaali IV etapp kell 10.00 ja 14.00 Pokardi staadionil
- **26.08** Tõrva valla orienteerumise esmaspäevakute III etapp Tõrva vallavalitsuse juures, start kell 17-18. Oodatud nii orienteerumishuvilised kui kõik liikumisharrastajad.
- **30.08** Tõrva Coop Tervisejooksude etapp, märkejooks Linnamäel kell 18.00
- **September on Tõrva valla spordikuu:**
- **36. Tõrva Kolme Järve Jooks (06.09)**, SK Viraaž heiteseriaali V etapp Pokardis (**07.09**), XII Tõrva kergejõustikupäev olümpialastega/Peeter Kirdi mälestusvõistlus (**14.09**) ja Tõrva valla RattaPäev, mis saab toimuma
- **21.09** Tantsumäel, samal päeval on Pokardi staadionil SK Viraaž vasaraheite võistlus.

**Tõrva valla kultuuriürituste kohta saab täpsemat infot Tõrva valla koduleheküljelt [www.torva.ee](http://www.torva.ee) ja valla Facebooki lehelt.**

# TÕRVAKARVA POTTIDEST, UNISTUSTE KODUST JA LIHTSUSE ILUST

Lea Margus

**Väega sõnad, sekka ka mõni sarviline, hakkasid lendama pea kohe, kui Inari oli koldesuu avanud ja ahju lõõskavast sisemusest erkoranzilt hõõguvaid savipotte välja tõstma asunud. „Nii see käib,“ seletab Margi hiljem muiates, et kõik see on vahel paratamatu loomeprotsessi osa.**

Varasuvisel pärastlõunal Mäe-Saare talu hoovil nähtud vaatepilti võiks liialdamata nimetada suisa müstiliseks: ahju tuhandekraadiselt hõõgav kurk, sädemed ja suits. Mees koldekuma paistel näis hetkeks põrguliseks, kogu kaosest ilmusid aga nagu võluväl imelised-erilised tulikuumalt hõõguvad savipotid. Ikka põletusahju kivipõrandalt metalltünni põhja, vaheldumisi saepuruga. Kogu protsessi juures aega raiskamiseks ei olnud. Toimetada tuli kiiresti ja lõpuks tünn kindlalt kaanega sulgeda. Sel moel, silma eest varjatult, hakkasid savianumad jahtudes aegamisi tumedamat, peaaegu mustjat tooni omandama.

## Tegelikult iidne meetod

Niisugune oli Inari ja Margi Vähi juures nähtud-kogetud savipõletustöö lõppvaatus. Õigemini peaaegu lõppvaatus. See aeg aga, kui savinõud jahtudes n-ö valmisid, sain vastused oma paljudele „miks“ ja „kuidas“ küsimustele.

„Seda nimetatakse reduktsiooniks,“ selgitas Inari protsessi. „Savi viiakse peale põletusahjust võtmist süsinikurikkasse keskkonda. Seega saviese ei võta jahtudes hapnikku mitte ümbritsevast keskkonnast, vaid savi enda seest, selle tõttu toimub keemiline muutus struktuuris, savi muutub mustaks - just see ongi reduktsiooni olemus, lihtsalt väljendades.“ Inari sõnul on nende reduktsioonahju eeliseks kiire tulemus. Saadav värvus on enamasti küll mustjas, kuid erinevalt näiteks Latgale (Läti toim) täismustast keraamikast võib siinse käsitöö värvus varieeruda erinevate tumedate toonide vahel.

Huvitava ja võhikule uudsenä tunduva „potiteo“ puhul, nagu selgub, on tegemist hoopiski iidse meetodiga. „Näiteks Aafrikas olid, ja on tänapäevalgi, suured savipotid vee hoidmiseks. Kuna see materjal on poorne, toimub pidev vee aurustumine, tänu millele säilib vesi jahe ja värsk,“ selgitas Inari, lisades, et redutseeritud savi pind on lisaks ka antibakteriaalne. „Mis teeb nendest ideaalsed hoiupotid.“



Vana asi saab kunstnike käes uue, väärrika ülesande. See kapp sobib kunsti eksponeerimiseks.

## Mitte ainult praktiline pool

Praktilisi väljundeid on veelgi. Kuid mitte ainult. „Anumates sobib hoida kuivaineid, ravimtaimi, mett, salve - vajadused ja fantaasia on ju piiramatud,“ lisas Margi ja märkis, et glasuurimine suurendab kasutusvõimalusi veelgi, lisades neile omanäolisi, arhailisi ilu. „Mustal taustal voolav, mullitav ja pragunev pind pakub kindlasti tugevat

esteetilist elamust. Esemed ei vasta küll tänapäeval tarbenõudele esitatud kriteeriumidele - näivad kuidagi väsinud ja räsitud, aga teisalt hoopis loomuliku ja looduslikuna“, näitas Margi üht varemvalminud kaunist tarbeeset.

„Omaette väärtus on aga hoopis veega pottidel,“ leiab Margi, kui astume temaga varakambrisse - aidas sisse seatud ateljeesse. „Nagu



tuleb



Savianumate hõõgus kõrvetab nägu ja silmi, tegutsema peab kiirelt. Pildil Inari Vähi.

jaapanlastel wabi-sabi, mis kõneleb sellest, et ebatäiuslikki saab väärtustada. Näe! Siin on üks.“ Margi tõstab defektiga anuma peopesale. „Ja tõesti, samas - ta on ju võluv just tänu oma ebatäiuslikkusele?“

Tõesti on ilus ja võluv. Ja põnev on ka. Ei saa jätta märkimata, et kunstnikepaar hindab selle põletustehnoloogia juures just vahetut ja intiimset protsessi, ühtaegu on siin koos nii filosoofia, eneseväljendusvõimalus kui ka kommunikatsioonivahend.

## Ateljee metsas

Mitte ainult savinõud, potikesed ja pudelikesed, ka laste tehtud tööd said tol päeval ühe kuumaga ära põletatud. Savi on tihti muditud nii Hummulis, Tõrvas, Riidajas ning kaugemalgi. Lastega on vahva, teab kunstiõpetajana töötanud Margi. „Nendega töö on kaasakiskuv ja õpetlik, nauditav on, kuidas noored loojad ei ole vaid tulemusele orienteeritud, nende pühendumine protsessile ja mänguga kaasaminek on

õpetlik igale täiskasvanule.“

Margi leiab, et just savitöö on abiks lastele peenmotoorika arenguks. „Nutiseadmete klaasjas pind sõrmekestele all kipub kasvavale ja uusi kogemusi nõudvale organismile liiga ühehõlbaliseks jääma. Ja lisaks voolimisele saab ka savitreipingil kätt proovida,“ teab Margi. Ta võtab aida seinalt riivililt ühe viltuvajunud, voolavate vormidega potikesed. „Isegi, kui pole enne treinud, tuleb see välja naturaalselt ja ehedalt. Aga tegelikult on siin peidus ka üks tõsine oht,“ märgib naine muigamisi „Saviga on lihtne saavutada hobikorras efektnet tulemus, see kiirelt tulnud edu elamus aga tihti ei lase inimesel jõuda tõsiste meistrioskuste hindamise juurde.“ Inari ja Margi on veendunud, et kui vähegi võimalus, tuleb lisaks tehnilistele oskustele ja kogemuste omandamisele õppida küsima küsimusi. „Jajah, tegelikult ei olegi oluline niivõrd küsimus, vaid see, et endalt küsitaks. See loob pinnase kasvamiseks loojana. Mitte tootjana.“



### Metsaelu kui ülikool

Ajas veidi tagasi minnes saab mõõta tehtu väärtust. „Eesti Kunstiakadeemia – üks skulptuuri, teine maalikunsti eriala – lõpetanud noored leidsid oma unistuste kodu Tõrva vallast Jeti külast. Metsast. „See oleks olnud justkui spontaanne värske kunstnike-romantikute uiu ja unelma täitumine, mis aga aja edenedes hoopis kasvatas-kainestas. Metsaelust sai meie tõsisem ülikool, mida läbides ei tulnud kraadid meeldegi, iga sessiooni läbides on olnud hindeskaalaks, kas siis saime hakkama - see tähendab, kas jääme maale või läbikukkumine tagasi, kust tulid,“ on nad seda algusaega ise meenutanud.

Mäe-Saare talu on ajast aega olnud metsavahiperedele koduks. Talu praegune pererahvas usub siiralt, et metsavahid on olnud pühad mehed ning Anu Raua mõttekäigule toetudes - nii, nagu hiiekohtadele ehitati kunagi kirikud, sest seal oli see „püha palve kōdu“ alles, siis see koht, kus läbi mitme põlvkonna on metsavahid elanud, on teinud selle koha juba pühaks. „Meie ülesanne on oma kodu siin metsasüles väärikalt hoida ja vastutustundega kohelda,“ on Margi veendumus. „Lapsevanema on ütlemata suur rõõm siin oma pesakonna eest hoolitseda, ehkki on hetki, kus tundub, et sellest väärtusest saavad võsukesed alles hiljem tõsisemalt aru. Neljal lapsel on siin nii enese proovilepanekuvõimalusi kui naturaalselt kasvukeskkonda, aga mis peamine- nad saavad koos üksteist toetades murada ja maailma avastada. Ja siin metsas Valgjärve ja Laanemetsa järve vahel on, mida leida ja tundma õppida.“

### Näha rikkust vaesuses ja ilu lihtsuses ...

Umbes kümne aasta eest loodi ettevõtte Taga Daga OÜ. Toona uuriti innukalt loomemajanduses peituvaid võimalusi lootuses, et eriharidusega spetsialistidena saavad kunstnikud pühendada oma tööaja ametile, milles ollakse meisterlikkus saavutanud. Skulptori ja maalikunstniku liidu kokkupuutepunktiks saigi Margi sõnul keraamika - keraamika pakub ammendamatu võimalusi kõigi traditsiooniliste kunstžanride viljelemiseks, alates tarbekunstist ja tootedisainist ning lõpetades maalikunsti, skulptuuri ja graafikaga. „Äriühingu eesmärk on toota kasumit,

loometöötaja eesmärk on luua kultuuriväärtusi. Need ei pruugi olla kasumlikud, no kui kultuuriväärtuste seost majandusega hakatagi bilansiliselt väljendama, siis kuhu me jõuame?“ küsivad kunstnikud.

Tulles tagasi savitöö juurde, on Margi ja Inari sõnul väga tõsine teema kunstniku vastutus - oma käes muuta miljoneid aastaid amorfne seisnud materjal põletuse käigus püsivaks ja igaveseks. „Savitöö ökoloogiline jalajälg - oluline on küsida endalt, kas sinu potid on väärt ärapõletatud puude hulka. Mina ei ole selles paraku iga kord kindel ja samas teeb see mind rõõmsaks, sest välistab eos arutu produtsioneerimise. Ja see teeb meele rahulikuks,“ mõtiskleb Margi ja suunab pilgu hajameelselt veega pottide riulile.

Kuid ... kuid miks just potid? Margi tunnetas just Pühajõel, käsitöölise poolt alati palju häid sõnu leidnud käsitöölisaadal inimestele seletades, miks potikese kujund neid endid kõnetab. „Kuidagi iidsel viisil - üks on see fluidum, mida tekitavad keraamikaleiud, ja info, mida nad kannavad - seal edasi, kui tähtis on olnud inimesele potike, seal hoiti toitu ja vett, toit ja vesi tähendasid inimesele elu. Kui palju aardeid on maapõuest leitud just keraamiliste potikeste seest - keraamika hoiab oma saladusi väga hoolikalt - ei mingit roostetamist ega pehkimist.“

Margi sõnul on iga nende taies samuti justkui võlupotike, kirjadega väestatud, saladustega täidetud ja tähendustega ümbritsetud. „Praktiline vajadus keraamiliste nõude järele on masstootmise tingimustes ammu rahuldatud, aga inimese vajadus millegi eheda, spontaanse, vaba ja originaalse „päris“ asja järele on juba tema DNAsse sisse kodeeritud,“ arutleb Margi. „Targad mehed on õelnud, et inimene ei taha elada hästi. Inimene tahab elada paremini. Kunsti puhul kaasneb energeetiline kasv - kas ei ole siin võti praegusaegsete kriiside ennetamiseks? Kui õpiksime mõtlema saviga ja lõngaga ja pliatsiga ja värvidega? Mõtelda koos „päris“ materjalidega ja käega - mulle tundub, et läbi tegemise, läbi käega mõtlemise tulebki elutarkus ja olemegi lähemal maailma päästmisele...“



Vanast aidast on saanud ateljee-varakamber.



Kirjadega väestatud, saladustega täidetud ja tähendustega ümbritsetud, iseloomustab Margi Vähi oma potte.

## KILLUKESI AJALOOST

Keraamikaks nimetatakse savist käsitsi või tööstuslikult vormitud esemeid, mis on põletatud kõrgetel temperatuuridel. Nimetus „keraamika“ pärineb Vana-Kreekast, näiteks: keramos –savi, keramion – savinõu, kerameus – pottsepp.

Muinasaja keraamika on värvuselt kas must või kollakas-punakas. Pottide värvitoon sõltub valmistamiseks kasutatud savi koostisest ning keraamika põletusviisist.

Arvatakse, et vanimad keraamilised esemed on põletatud lahtistes lõketes, hiljem hakati selleks kasutama ka maasse süvendatud auke, mida võib lugeda ahjude eelkäijaks.

Vanimad säilinud keraamilised esemed ei ole siiski tarbenõud, vaid hoopis kultusobjektid. Vēstoonice Venus on vanim säilinud keraamiline kultuse. See, arvatakse viljakust sümboliseeriv figuur, on dateeritud vahemikku 29 000 kuni 25 000 eKr.

Keraamiliste anumate vanuseks on loetud üldjuhul 12 000 aastat, kuid üksikud leiud pärinevad veelgi kaugemast ajast.

Näiteks Hiinast Hunani provintsi Yuchanyanis asuvast koopast leiti kümnekond aastat tagasi väidetavalt maailma vanimad keraamiliste nõude jäänused. Uurimine andis nende vanuseks umbes 18 000 aastat.

Eelmine vanim keraamikaleid pärineb Jaapanist ja selle vanuseks arvatakse olevat 16 - 17 000 aastat.

Teadlaste vahel üksmeel puudub ning nad vaidlevad siiani selle üle, kus hakati varem keraamikat valmistama, Hiinas või Jaapanis.

Eesti aladelt leitud vanim keraamika on dateeritud 5000 a eKr ehk selle vanus võiks olla 7000 aastat.

Pottsepakeder võeti kasutusele u 3. aastatuhandel eKr. Egiptuses ja Ees-Aasias. Esialgne keder oli käega, hiljem aga jalaga ringi aetav.

Eesti aladele jõudis potikeder tuhatkond aastat tagasi: Kirde-Eesti aladele 11. sajandi keskkel, Lääne-Eestisse ja saartele aga veelgi hiljem.

Allikas: Internet



# LUGEJA KÜSIB, JURIST VASTAB:

## Lugeja küsib:

Töötan köögis, kus kohati on küpsetusahjude tõttu õhutemperatuur kõrge, kuumade ilmadega tõuseb aga temperatuur veelgi.

Mida teha, et kõrgete temperatuuridega vastu pidada?

## Vastab Janika Rõõmus, Tööinspektsiooni töötervishoiuinspektor:

Seadus ei sätesta, milline on optimaalne õhutemperatuur tööruumides, vaid ütleb, et töökoha õhutemperatuur ja -niiskus ning õhu liikumise kiirus peavad olema tööülesannete täitmiseks sobivad. Selge on see, et mida kõrgem on töökeskkonna õhutemperatuur, seda rohkem langeb töötajate töövõime, väheneb keskendumisvõime, inimene väsib ja tekiavad vead – kõik see on soodne pinnas tööõnnetuse juhtumiseks.

Töötajate liigne kokkupuude kõrge temperatuuriga võib põhjustada mitmesuguseid vaevusi. Näiteks kuumarabandust, hüperpüreksiat (äärmiselt kõrge pala-

vik), kurnatust, kuumakrampe või teadvusekaotust. Kui töökeskkond on kuum, peab tööandja võtma kasutusele tehnilised meetmed, et vähendada kuumuse toimet töötajatele, näiteks paigaldama tööruumidesse jahutussüsteemi või parandama üldventilatsiooni, mis alandaks töökeskkonna õhutemperatuuri.

Kui tehnilisi meetmeid ei ole võimalik kasutusele võtta, tuleb üle vaadata töökorraldus. Töötajatele peab võimaldama regulaarsed puhkepausid igas tunnis ja võimalusel tööpäeva jooksul jaheda duši all käimise. Tööandja võib lühendada töövahetust

või korraldada füüsilist pingutust nõudvate tööde tegemist ajal, kui on jahedam. Tööandja peab ka tagama, et töötajatele oleks kättesaadav piisavas koguses kvaliteetne joogivesi.

Tervisehäirete vältimiseks ja ohutuse tagamiseks peab tööandja töötajaid kuumast tingitud ohuteguritest ja sellega kaasnevatest riskidest teavitama ning juhendama, kuidas kasutada kaitsemeetmeid. Kui töötaja tunneb, et töötingimused on talle ebasobivad, peab ta sellest kohe tööandjale teada andma, et ühiselt sobivad lahendused leida.

## VESKI 1 DETAILPLANEERINGU AVALIK VÄLJAPANEK

Veski 1 maaüksuse detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 26. augustist 8. septembrini 2019 Hummuli raamatukogus ja Tõrva vallavalitsuses (Tõrva linn, Kevade 1). Detailplaneeringu avalik arutelu toimub 9. septembril 2019 Tõrva Vallavolikogu saalis (Tõrva linn, Kevade 1). Lisainfo: madis.mumm@torva.ee, 7665 318. Materjalid on leitavad ka Tõrva valla kodulehel <https://torva.kovtp.ee/koostamisel-olevad-detailplaneeringud>.

Planeeringualaks on Hummuli alevikus Veski tn 1 kinnistu (kt 20801:001:0153), mille pindala on umbes 1,1 ha. Planeeringu eesmärk on kinnistu jagamine kruntideks kontorihooned, parkla ja seda

ümbritseva pargi rajamiseks.

Veski tn 1 kinnistu asub Hummuli aleviku keskel ja on hetkel kasutuseta muruplats, mis ei paku puhkevõimalusi ega aita kaasa piirkonna arengule. Piirkonna üheks arendamise võimaluseks on kohalike ettevõtete kaasamine, mis tingib vajaduse Veski tn 1 kinnistu sihtotstarbe osalise muutmise ärimaaks. Omavalitsus näeb planeeringu koostamise eesmärgis võimalust tagada kinnistule parem kasutusviis, mis arvestab nii kohalike elanike kui ettevõtjate huve. Huvide tasakaalustamine on tagatud tingimusega, kus ärihoone ehitamisega kindlasti koos tuleb rajada ka park-haljasala.

Hummuli valla üldplaneeringu kohaselt on planeeringuala puhke- ja virgestusmaa. Planeerimiseaduse kohaselt loetakse üldplaneeringu põhilahenduse muutmiseks üldplaneeringuga määratud maakasutuse juhtotstarbe ulatuslikku muutmist. Detailplaneeringuga kavandatava ärihoone ja parkla alla jääva maa-ala suurus on ca 0,3 ha (ca 30% planeeritavast kinnistust) ja ülejäänud alal (ca 70% planeeritavast kinnistust) nähakse ette avaliku kasutusega park. Seega ei ole tegemist juhtotstarbe ulatusliku muutmisega, kuna enamus kinnistust planeeritakse üldplaneeringu kohaselt puhke- ja virgestusmaaks.

## 12. JUULIL 2019 SULGES OÜ TÕRVA VEEJÕUD KONTORI LINNA KÜLAS

Palume edaspidi veemõõturite näitude andmed esitada telefonil 766 3150 või e-posti teel aadressil veejoud@torva.ee või elektrooniliselt vee-ettevõtja veebilehe ([www.torva-veejoud.ee](http://www.torva-veejoud.ee)) kaudu.

Näitusid ootame eelmise kuu viimase päeva seisuga hiljemalt järgmise kuu 10. kuupäeval.

Vee- ja kanalisatsiooni eest saab tasuta osaühingu Tõrva Veejõud arvelduskontole nr EE651010220192173220 SEB pangas või Swedbank arvelduskontole nr EE572200221018723129.

Sularahas saab maksta arvete eest OÜ Tõrva Veejõud kontoris, Loosi 9, Tõrvas. Soovime edaspidi vähendada

sularahaarveldusi nii palju kui võimalik, mistõttu palume sularahas tasumise asemel sõlmida otsekorraldusleping pangas või tasuta arve muid elektroonilisi maksevõimalusi (internet, postipank, pangautomaat) kasutades. Jätakuvalt meeldivat koostööd soovides OÜ Tõrva Veejõud juhatus

## KAITSELIIDU SUURÕPPUS SIBUL 2019 TOIMUB TÄNAVU VALGAMAAL

13.-15. septembril toimub Valga linnas ja vallas Lõuna Maakaitseringkonna suurõppus SIBUL 2019, milles osalevad kõik Kaitseliidu Lõuna-Eesti malevad.

Suurõppus SIBUL võtab kokku Kaitseliidu Lõuna-Eesti malevates aasta jooksul õpitu. Kuna sellel aastal keskenduti maakaitseringkonnas lahingutegevusele hoonestatud alal, siis toimub valdav osa õppusest Valga linnas.

Õppuse stsenaariumi kohaselt on Valga linna elutähtsad punktid hõivatud meile mittesõbraliku riigi üksused ning Kaitseliidu üksuste ülesanne on ala vastasest puhastada.

Valga linnas keskendutakse õppuse käigus erinevate hoonete hõivamisele ja siinkohal on Kaitseliit tänulik linnaelanike mõistva suhtumise eest.

Õppuse aktiivne tegevus algab laupäeva, 14. septembri hommikul, kui piki Võru-Mõniste-Valga, Laatre-Lüllemäe-Hargla, Valga-Suurekõrtsi, Tartu-Valga, Tõrva-Valga maanteed mööda liiguvad Valga linna suunas Kaitseliidu üksused.

Õppuste käigus üritavad vastasmeeskonnad üksuste saabumist takistada ning maanteedel korraldatakse varitsusi. Eelmainitu tõttu võib nendel teedel esineda lühiajalisi liiklusseisakuid ning Kaitseliit palub juhtidel olla tähelepanelikud ning järgida liikluskorraldajate juhiseid.

**Lisainfo:**  
**Sander Silm**  
**Teavitustöö ja tsiviil-sõjalise koostöö (PA/CIMIC) spetsialist**  
**KL Lõuna Maakaitseringkond**  
**51 929571**  
**sander.silm@kaitseliit.ee**

Õppusel osalevatel kaitseväelastel on kaasas teenistusrelvad ja õppuse käigus toimuvates õppelahingutes kasutatakse imitatsioonivahendeid (paukpadruneid ja lõhkepakette).

Õppuse korraldajad panevad kodanikele südamele, et kui keegi leiab õppuse alalt eseme, mille puhul tekib kahtlus, et tegu võib olla ohtliku esemega (näiteks lõhkemata jäänud lõhkepakett või muu taoline ese), siis kindlasti ei tohi seda ise puutuda. Kahtlase eseme leidmisel tuleb meelde jätta selle asukoht ja teavitada sellest kaitseliitlast, helistada telefonil 112 või SIBUL 2019 infotelefonil 59 187170.

Kaitseliit tänab kaaskodanikke kannatlikkuse eest. Oma mõistva suhtumisega aitate kaasa suurõppuse kordaminekule ja meie ühise turvalisuse tagamisele.

Kui aga tekib küsimusi õppuse SIBUL 2019 kohta, pöörduge julgelt lisainfo saamiseks meiliaadressil [sibul.tartu@kaitseliit.ee](mailto:sibul.tartu@kaitseliit.ee) või telefonil 59 187170.



*Eesti Vabariigi taasiseseisvumispäeva lavastuslik kontsert*

## „Imeline lihtne maa”

20. august | kell 16:00

Tõrva Veskijärve veerel

*Kava kokkuseadjad*  
*Maie Kala ja Valdeko Kalamees*

*Kontserdi lõpetuseks peotort!*

*Laussaju korral toimub üritus Tõrva Kirik-Kammersaalis...*

**Tasuta!**

# ANSAMBEL KIRIME SUVETUUR SAAREMAAL

**Thea Leitmaa**  
Ansambli Kirime juhendaja

Ansambel Ki rime saabus Tallinnast pillipeolt ja juba samal nädalal ootas muusikuid ees uus reis. Sedakorda Saaremaale.

Suvine Saaremaa võttis meid vastu ilusa, päikesepaistelise ilmaga. Meri oli sillerdav ja rahulik. Täis kalliskive ja sädelevaid kullateri.

Angla Tuulikumägi on imeline paik, kus on alati palju uut ja huvitavat. Vanad tuulikud on omaette vaatamisväärsused, suveniirid laudadel ahvatlevad turistide meistrite käte soojuse ja paikkonna eripäraga. Siit leiab iga külastaja endale midagi, mis jääb Saaremaad meenutama. Selle melu taustal mängis Kirime oma esimesed lood. Lõõtspillihelid kostsid kaugele ja meelitasid kuulama. Lahke tuuliku pererahvas pakkus muusikutele lõunasööki. Saime maitsta ka kohapeal küpsetatud leiba.

## Kohalikus ajalehes

Õõbimispaigaks olime seekord valinud rahuliku ja turvalise Mändjala kämpingu. Väike ödus majake mändimetsa all mere kaldal oli ideaalne puhkamiseks. Mida paremat võiks veel tahta!

Järgmisel päeval nautisime Kures-



Ansambel Kirime Kuressaare kesklinnas musitseerimas. Vasakult: Kalev Mäekalle, Thea Leitmaa, Karin Kase, Vello Jaska, Märt Tomp.

saare vaatamisväärsusi ja meil oli võimalus teha muusikat otse Kuressaare linna südames. Kesklinnas, kus purskkaevud vett pritsivad, jalutavad turistid ja saab ka söögi-kohtades istuda, lõõgastuda ja keha kinnitada. Lapsed jooksevad ringi ja lõbustavad ennast purskkaevudest tõusvate veejugadega. Panime pillid valmis ja alustasime. Rahvas

jäi kuulutama. Muusika andis sellele paigale uue hingamise. Jalutajad ja kohviku külastajad said nautida lõõtspilli- ja akordionimängu. Kuulamas oli juhuslikult ka ajalehe Meie Maa toimetaja, kes leidis meie etteaste nii huvitava olevat, et kibekähku andmed kirja pani ja meist ajalehele loo kirjutas.



Angla Tuulikumägi. Mängivad: (vasakult): Märt Tomp, Kalev Mäekalle, Thea Leitmaa, Karin Kase, Vello Jaska. Fotod: erakogu

## Eksootilises õhkkonnas

Kolmandal öhtul olime kutsutud esinema Saaremaa hotellis toimuvale Indoneesia toidu- ja kultuuripäevale. Üritusel viibis ka EV president Arnold Rüütel abikaasaga. Eksootilise Indoneesia tantsu- ja muusikakultuur on väga eriline. Tantsudes on oluline koht miimikal ja žestidel. Isegi sõrmede liigutamisel on oma tähendus.

Rääkimata pilkudest, poosidest jne.

Meie kontsertosa oli kokku pandud eesti muusikast. Samas tutvustasime ka oma vastvalminud heliplaati. CD said kingituseks ka president A. Rüütel ning ürituse korraldaja Indoneesia aukonsul Eesti Vabariigis Heldur Allese.

Kiiresti ja meeleolukalt möödus ansambli Kirime puhke- ja kontsertreis Saaremaal.

# KUNSTISTUUDIO VÄISAS VILJANDIMAAD

**Carmen Põldsalu**

Tõrva Kunstistuudiol on tore traditsioon- suvel majast välja kunsti ja käsitööd tegema. See on toimunud nii Tõrvas ja selle ümbruses kui ka kaugemates kohtades. Tänavu külastasime Viljandimaad.

Hommikul teele asudes võtsime sihi Heimtali külas asuvasse Heimtali muuseumisse. Selle asutaja on Anu Raud. Ta on Eesti tekstiilikunstnik, akadeemik, Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Kunstiakadeemia õppejõud ning emeriitprofessor.

Muuseumi maja kahel korrusel on palju kappe, riidekiriste ja sahtlitega kummuteid, mis on täis meie esiemade käsitööd: kootud seelikuid ja mustriks kindaid, heegeldatud pitse käste ja tanude äärtes ning tikituid tekke, pluuse, linikuid. Kõike seda oli väga huvitav vaadata ja lähedalt uurida.

Ka meie saime selle ajaloolise käsitöö juures läbida sokiloomade meisterdamise töötoa. Iga osaleja sai teha just sellise kuju ja väljanägemisega looma, nagu ta soovis. Muuseumi

töötajatelt saime kiita, sest ammu polevat nad näinud nii põnevaid ja fantaasiaküllaseid sokiloomi.

Peale väikest lõunapausi asusime õues joonistama õpetaja Margi Vähi juhendamisel. Igaüks otsis, püüdes tunnetada paberit, pliiatsit ja kätt, oma isikupärasest joont. Valmisid mitmed huvitavad visandid.

Õhtupoolne aeg möödus Viljandis. Väike jalutuskäik ordullinnuse varemetes ja rippisillal ning Viljandi järve vaate nautimine.

Edasi suundusime Kondase Keskusesse. See on naivistliku ja autsaider-kunstiga tegelev muuseum, mis on pühendatud Eesti ühele tuntumale naivistile Paul Kondasele (1900-1985). Peale ringkäiku majas ja seal olevate erinevate näituste külastamist jagunesime kaheks grupiks. Nooremad õpilased asusid värvima ja meisterdama liikuvaid loomi. Selleks oli vaja värvida looma või linnu karvasti/ suled ja neetidega kinnitada detailid. Vanemad õpilased ja täiskasvanud valmistasid



Väljasõidule kunsti ja käsitööd tegema mindi kunstistuudio suure perega. Foto: erakogu

Digby tehnikas kollaaži. Tükikeste valimist, lõikamist, sobitamist, liimimist oli palju, kuid tulemus oli vaeva väärt. Mõlemad töötoad olid väga huvitavad.

Päeva jooksul nähtut, kuuldut ja meisterdatut talletades asusime koduteele. Nagu alati, pakkus seekordnegi reis huvitavaid elamusi nii väikestele kui ka suurtele kunstistuu-

dio liikmetele. Kellel tekkis huvi osa saada Tõrva Kunstistuudio tegemistest järgmisel õppeaastal, on oodatud sügisel meiega ühinema.



Kinnitatud juhatuse liikme 14.05.2019 otsusega nr 1-2/2019/5

## OÜ Tõrva Veejõud lisateenuste hinnakiri seisuga 03. juuni 2019

TEENUS	ÜHIK	HIND	KM20%	HIND KM-ga
1. Paakauto kasutamine	kord	25,00 €	5,00 €	30,00 €
2. Survepesuauto kasutamine	tund	50,00 €	10,00 €	60,00 €
3. Paakauto kasutamine väljaspool Tõrva linna, lisandub transport	km	0,85 €	0,17 €	1,02 €
4. Väljakutse tasu	kohalesõit	10,00 €	2,00 €	12,00 €
5. Lisanduv transpordikulu teenuse osutamisel väljaspool Tõrva linna	km	0,85 €	0,17 €	1,02 €
6. Vee ja kanalisatsiooniga seonduvad tööd	tund	20,00 €	4,00 €	24,00 €
7. Rasvapüüdurite puhastus	kord	75,00 €	15,00 €	90,00 €
8. Veearvesti vahetus DN 15*	tk	30,00 €	6,00 €	36,00 €
9. Veearvesti vahetus DN 25*	tk	62,50 €	12,50 €	75,00 €
10. Näidu kontrollimise tasu (veearvesti näidu teatamata jätmisel)	kord	4,00 €	0,80 €	4,80 €
11. Veemõõteri plommimise tasu	kord	10,00€	2,00€	12,00€
12. Kaevetööd miniekskavaatoriga/tund	tund	25,00 €	5,00 €	30,00 €
13. John Deere kopp-laaduri teenustööd	tund	45,00 €	9,00 €	54,00 €
14. Autotreileri teenus + väljaspool Tõrvat lisandub transport	tund	20,83 €	4,17 €	25,00 €
15. Autotreileri tüür 2,5T (E-kat.luba)	km	0,60 €	0,12 €	0,72 €
16. Liitumispunktide ehitus (vesi-kanal.), majatühendused	kompl	10,00 €	2,00 €	12,00 €

\* - omaniku soovil

## KIK AVAB TAOTLUSVOORU KORTERIÜHISTUTELE KÜTTESEADME VÄLJAVAHETAMISEKS VÕI KAUGKÜTTEPIIRKONNAGA LIITUMISEKS

Alates 1. augustist saavad korteriühistud Keskonnainvesteeringute Keskusest (KIK) taotleda toetust biomassil või fossiilkütustel töötava või elektrikütet kasutava kütteseadme asendamiseks taastuvat kütust kasutava seadmega. Samuti saab toetust maja ühendamiseks kaugküttesüsteemiga.

KIKi toetuste ja teenuste osakonna juht Antti Tooming selgitab, et KIK võtab taotlusi vastu kuni 30. septembrini. Pärast seda lähivad need kõik korraga hindamise ning otsused tulevad aasta lõpuks. „Soovime rõhutada, et toetuse eesmärk on vähendada energeetika negatiivset keskkonnamõju ja lisaks panustada majanduslikule kokkuvõttele. Seetõttu on taotlustes oluline välja tuua projekti panus välisõhu kvaliteedi parandamisse.”

### Toetust saab taotleda:

- biomassil töötava katelseadme väljavahetamiseks biomassil töötava katelseadmega;
- biomassil töötava katelseadme väljavahetamiseks mõne teise taastuvkütuse lahendusega;
- fossiilset kütust kasutava küttesüsteemi (va maagaas) asendamiseks taastuvkütuse lahendusega;
- biomassil või fossiilsel kütusel töötava küttesüsteemi asendamiseks

kaugküttevõrguga. Sellel juhul võib projekti maksumusse lülitada hoonesisese küttesüsteemiga seotud tööd. Teiste variantide puhul ei ole see võimalik. Kaugküttevõrguga liitumine on üks parimaid võimalikke lahendusi keskkonnakaitselistest aspektidest vaadelduna ja ühtlasi panustab see kaugküttevõrkude jätkusuutlikkuse.

Toetust saavad taotleda need korteriühistud, kelle maja on ehitatud enne 1. jaanuari 2010, sest need hooned ei pruugi olla ehitatud kõige energiasäästlikumalt ja nende kütteseadmed võivad vajada väljavahetamist.

Toetuse taotlemisel peab omalosal olema 50% projekti abikõlblike kulude maksumusest. Vooru eelarve on 500 000 eurot.

Taotluste esitamine toimub 1. augustist kuni 30. septembrini andmesüsteemi KIKAS kaudu. Täpsem info taotlusvooru kohta leiab KIKi kodulehelt või saab küsida projektkoordinaator Piret Sepalt (piret.sepp@kik.ee, 6 274 321).

Toetust jagatakse riigisisese keskkonnaprogrammi atmosfääriõhu kaitse programmist. Toetuse töötab välja Keskkonnaministeerium.

# SOOJA HINNAST TÕRVA KAUGKÜTTEVÕRGUS AUSALT JA OTSE\*

## Mait Pärn

SW Energia OÜ tegevjuht

Talvistel külmadel kuudel moodustab soojusenergia kulu pere eelarvetest märkimisväärse osa ja just seetõttu on soojusenergia hind kaugküttevõrkudes riiklikult Konkurentsiameti poolt määratud. Paika on pandud meetodika, milliseid kulusid tohib soojatootja soojusenergia hinda lisada ja milliseid mitte. Tõrva linna juhid ja elanikud on olnud tublid ja keskkonnasõbralikud, sest juba pikka aega kasutatakse Tõrva soojusvõrgus soojusenergia tootmiseks hakkepuitu, mis on ühtlasi ka soodsaim.

## Hind võiks püsida

Nõukogudeaegsed katlad olid vanad ja ebaefektiivsed, mille tõttu tuli 2017. a katlamaja täielikult renoveerida ning ehitamisel kasutati kõige kaasaegsemate tehnoloogiate. Täna Tõrva katlamaja sisu vastab kõige kaasaegsematele nõuetele ja on keskkonnasõbralikum kui kunagi varem. Tõestuseks on Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingu poolt väljastatud tunnustus, millega nimetati Tõrva kaugküttevõrk tõhusaks ja keskkonnasõbralikuks kaugküttevõrguks. Eelpool nimetatud tegevused ja investeeringud annavad eelduse, et Tõrva soojusenergia hind on stabiilne järgmised 20 aastat, kuid kahjuks mitte garantiid, et hind aja jooksul ei tõuse.

Nii nagu paljudes kaugküttevõrkudes üle Eesti, nii ka kahjuks Tõrvas tõuseb 01.09.19 soojusenergia hind.

Esimene mõjutaja antud hinnatõusule on hakkepuudu hinnatõus, mis selleks suveks on võrreldes eelmise aasta suvega tõusnud peaaegu 20%. Teiseks on Tõrva kaugküttevõrgus oluliselt vähenenud soojatarbimine, mis teeb ühest küljest rõõmu, sest tarbijad soojustavad ja renoveerivad oma elamuid ning läbi selle on tagatud kindlasti parem elukeskkond ja väiksem soojakulu. Selle vähenenud tarbimise arvelt aga suureneb soojusenergia hind, sest katlamaja investeering on tehtud veidi suurema tarbimise katmiseks. Need kaks tegurit ongi põhjenduseks, miks oleme sunnitud alates 01.09.19 vastavalt Konkurentsiameti otsusele soojusenergia hinda veidi tõstma. Seda, kui suur täpselt hind tohib olla, otsustab Konkurentsiamet mitte soojatootja.

Siinkohal on toon ühe näite Tõrva kaugküttevõrgust, kuidas maja renoveerimine aitab soojusenergia kogukulu vähendada. Võrdlesime ühe Tõrva maja soojatarbimist kütteperioodidel 01.07.16-30.06.17 ja 01.07.18-30.06.19. Nende 2 kütteperioodi vahele jäi maja soojustamine ja renoveerimine, 2018/19 kütteperioodi soojusenergia kulu oli ca 40% väiksem kui võrreldaval perioodil ja rahaline kulu ca 6200€ väiksem. Majade väiksem soojatarbimine tõstab paratamatult energia hinda võrgus, kuid kindlasti on kokkuvõttes tarbimise arvelt suurem kui hinnatõus, seega lõppkokkuvõttes

on soojatarbimise ikkagi võitnud, sest nendele on tagatud jätkusuutlik soojusenergiaga varustamine ja kogukulu on ka väiksem.

## Katlamaja on Tõrva võrgus renoveeritud, millal jõuab aeg soojatrasideni?

Meie, Tõrva soojaettevõtjana ja investitorina, oleksime kohe valmis trassid uuendama, kuid esmalt tahame kindlasti ära kuulata ka kohalikud tarbijad, sest trasside uuendamisega kaasneb kindlasti hinnatõus. Täna ei ole Tõrva trasside kadu ületanud Konkurentsiameti poolt etteantud piirmäärasid ja seega trassikao arvelt saadav võit ei kompenseeri ära trassidesse tehtavat investeeringut. Aga luban, et algatame Tõrva tarbijatega dialoogi ja jõuame kindlasti otsuse, mis on just tarbijate vaatest kõige mõistlikum.

Kõige olulisem meie kui soojatootja jaoks on jätkusuutlik kaugkütte teenuse pakkumine. Sellest eesmärgist lähtume nii Tõrva kaugküttevõrgu kui ka kõigi teiste 55 SW Energia poolt opereeritava kaugküttevõrgu puhul. Selle parimaks tõestuseks on fakt, et möödunud kütteperioodil ei esinenud ühtki soojakatkestust.

\* „Räägime ausalt ja otse“ on SW Energia üks kuuest ettevõtte väärtusest, mida kõik meie töötajad ühiselt kanname.



Vajad betooni? Meie aitame!

AASTARINGSELT!

VILJANDI TN. 82C, VALGA +372 5883 9223 info@valgabetoon.ee, www.valgabetoon.ee

# BALTI KETT 30: ÜKS AJALUGU, KAKS MILJONIT LUGU

Käesoleva aasta 23. augustil möödub 30 aastat Balti ketist. Molotovi–Ribbentropi pakti vastu suunatud meeleavaldusest võtsid osa kokku enam kui kaks miljonit eestlast, lätlast ja leedukat. Kella seitsmeks läbis 30 aastat tagasi kolme riiki tihe ja katkematu inimkett. Tegemist on ühe suurima rahumeelse massimeeleavaldusega maailmas, mis demonstreeris Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuspüüdlusi ning sillutas tee Ida-Euroopa vabanemisele.

## Balti keti lugu on ka Molotovi–Ribbentropi pakti avalikustamise lugu

23. augustil möödub 80 aastat Molotovi-Ribbentropi pakti sõlmimisest. 1939. aastal jagati Ida-Euroopa Molotovi-Ribbentropi pakti salaprotokollidega NSV Liidu ja Saksamaa huvipiirkonnaks ning oli sellega aluseks aastakümnetepikkusele okupatsioonile Balti riikides. MRP sõlmimise 50. aastapäeva puhul, 23. augustil 1989, otsustati korraldada Balti riikides midagi enneolematut. Vaid kuuajase ettevalmistusega kutsuti ellu sadu tuhandeid inimesi kaasanud massimeeleavaldus. Kätest kinni hoidvatest inimestest koosnev Balti kett lookles Tallinnast läbi Riia kuni Vilniuseeni. Meeleavaldusel oli selge tähendus. Sellega anti maailmale teada, et Eesti, Läti ja Leedu ei ole leppinud oma iseseisvuse kaotusega ning nende riikide vabadus tuleb taastada.

## Balti keti 30. aastapäeva meenutamine

23. augustil meenutatakse üle Eesti, kuidas kolm Balti riiki ja kaks miljonit inimest seisid üksmeeles oma vabaduse eest. Rahvarinde muuseum püstitab selleks puhuks Vabaduse väljakule ajaloolgelgi ning viib läbi programmi muusika ja ajaloomängudega. Vabaduse väljakul esitatakse ka Balti keti 30. aastapäeva luulekonkursi „Vabaduse loits 2019“ parimaid töid. Maarjamäe memoriaalis toimub selle päeva puhul kommunismi- ja natsismiohvrite mälestustseremonia. Lilli-Ungurini piiripunktis toimub „Balti kett 30“ kontsert ning päeva lõpetab „Balti kett 30: Üks ajalugu, kaks miljonit lugu“ elamusnäituse avamispidu Telliskivi Loomelinnakus. Kõikidest sündmustest annab ülevaate koduleht [www.vabamu.ee/baltikett30](http://www.vabamu.ee/baltikett30).



Foto: Gunnar Vaidla

*Sõitsime perega ja oma autoga Moskvits 412 Tartust Valka, kus ootasid meid ees minu ema ja isa ehk laste vanavanemad. Vanaisa Henno oligi selle ketisõidu hing ja initsiaator. Kuigi ta oli eluaegne riigiametnik: algul Valga rajooni Põllumajandusvalitsuse juhataja, Valga linna TSN TK juhataja asetäitja (tänapäeva mõistes aselinnapea), seejärel EPT Valga kaubabaasi juhataja, oli eestimeelsemat meest raske leida. Balti ketis osalemine oli tema kindel soov ja tahtmine.*

*Istusime siis ümber vanaisa luks Žigulisse ja suundusime vastavalt kindlaksmääratud jaotuskavale vägagi tähelepanuväärsele kohta, mis oli vaid ca 100m kohast, kus Balti kett ületas Eesti-Läti piiri. Kuna seal oli suhteliselt kitsas kruusatee, tuli autod ja bussid parkida mitte teeserva (nagu kroonikafilmidest võis näha), vaid ümruskonna koristatud põldudele ja heinamaadele. Oli kena kuiv hilisuvine ilm, seetõttu ei muutunud need heinamaad porimülkaks, nagu mõnigi kord taolistel suurüritustel näha võis.*

*Mingil ajal õeldi rahvale raadio teel (transistorraadiod soovitati operatiivinfo saamiseks kaasa võtta) nn kontrollsõna või salasõna või märgusõna või võlusõna, milleks oli „Vabadus!“*

*Pärast umbes tunniajalist ootamist ilmuski teele Eesti lipuga sõiduauto, kust oli lausa poolest kehast autoaknast väljas Heinz Valk. Härra Valk lehvitas kahe käega ja hüüdis järjest kõigile kõlaval häällega seda salasõna, meie aga imestasime, kas ta tõesti Tallinnast peale suutis mitusada kilomeetrit sedasi vastu pidada ja häält mitte kähedaks*

**Balti kett 30**

Üks ajalugu, kaks miljonit lugu

Ootame kõiki 23. augustil toimuvatele üritustele!

**Kell 10**  
Rahvarinde Muuseumi Balti keti ajaloo päev Vabaduse väljakul: arutelud, luulevõistluse „Vabaduse loits 2019“ luuletuste ettekanded, mängud, Läti ja Leedu rahvamuusika

**Kell 16**  
Mälestustseremonia Maarjamäe kommunismiohvrite memoriaalis, 80 aastat Molotovi-Ribbentropi pakti sõlmimisest

**Kell 17**  
Kontsert Lilli-Ungurini piiripunktis Eesti-Läti piiril

**Kell 19**  
Vabamu elamusnäituse avamine Telliskivi Loomelinnaku ajakoridoris ja 1989. aasta retropidu

Vaata kõiki üritusi: [www.ev100.ee/baltikett30](http://www.ev100.ee/baltikett30)

BALTI KETT 30

EPRR VABAMU Tallinn

hüüda. Autos tundsin ära ka Marju Lauristini.

*Meie aastne poeg Kaspar oli jäetud Tartusse Tartu vanaema hoida, 3-aastane tütar Pirgit (jah, nüüd juba 33-aastane kena daam) oli aga vapralt ketis ja hüüdis koos teistega särvisilmi ja vaimustusega: „Vabaduuz, vabaduuz“. Hiljem kodus tütar vaikselt küsis, mida see „vabaduuz“ tegelikult tähendab. Eks ma pidin siis 3-aastasele kuidagimoodi eakohast selgitust jagama.*

*Pärast lipuauto möödumist valgus ketis seisnud rahvas Eesti-Läti piirile, kus toimus nõ spontaanne rahvaste sõpruspidu. Põles lõke, tant-siti ja lauldi. Muide, eestvedajad olid rohkem lätlased. Meie tüdrukutest enam olid paljud Läti neid rahvariites ja mis ligudel (nn Läti jaani-päeval) tihti nähtud - neidudel kõigil lillepärijad peas. Siis tuli kaks NB! just Läti neit ja katsid ilusa tammelehtedest vanikuga kinni piiritahvli kirjel „Eesti NSV“ tähed N ja S. 1989.a oli see üsna julge samm. Sama oli Läti poole peal tehtud juba varem. Pidul piiril kestis pimedani.*

Meenutas tollase Tartu Katseremonditehase energetik, elektroonikainsener **Kunnar Kissa**

## Vabamu elamusnäitus Tallinnas ja igas vallas kohapeal

„Balti kett 30: Üks ajalugu, kaks miljonit lugu“ on liigutav elamusnäitus 600- kilomeetrisest katkematust inimketist Tallinnast Riiani ja kuni Vilniuseeni välja 23. augustil 1989. aastal. Tavaliste inimeste lugudel põhinev elamusnäitus viib külastajad heli- ja mälu maastiku kaudu mõtlemapanevale vabadustahtest rääkivale ajaloolisele rännakule. Tallinna Telliskivi Loomelinnakus eksponeeritavat näitust on võimalik taasluua ka enda koduvallas. Nimelt on okupatsioonide ja vabaduse muuseum Vabamu loonud väljaprintitava lahenduse rahvamajadele, raamatukogudele ja koolidele. Okupatsioonide ja vabaduse muuseumi Vabamu direktori Keiu Telve lisab:

„Me tahame jagada Balti keti lugu kõikide Eesti elanike ja külalistega. See on meie ühine ajalugu. Muuseumi poolt oleme välja mõelnud erilahenduse lisaks rahvamajadele ka koolidele kunstitudendesse, et lapsed saaksid teha oma Balti keti näituse.“ Vabamu kutsub ka kõiki meenutama oma Balti keti lugu ning ootab inimeste mälestusi ja elamusliku looga esemeid kuni 30. novembrini aadressil [info@vabamu.ee](mailto:info@vabamu.ee). Kõik saadetud materjalid talletatakse, et ajalooline hetk Eesti ja Baltimaade vabaduse loost jääks tulevastele põlvetele tutumiseks.

Balti keti programmi toetavad Riigikantselei, Välisministeerium, Kultuuriministeerium, okupatsioonide ja vabaduse muuseum Vabamu, Tallinna linn, Justiitsministeerium, Rahvarinde Muuseum.

Foto: okupatsioonide ja vabaduse muuseumi Vabamu kogust



www.saag24.ee

**SAAG****24**

**ELVA - OLEREXI TANKLA VASTAS**  
**VALGA - VALGUSFOORI JUURES**  
**OTEPÄÄ - TECHNE TÖÖKOJA KÕRVAL**  
**VILJANDI - RAELI AUTOKESKUS**

 Leiad meid ka  
Facebookis!

## Survepesur STIHL RE 109



Hea pesuvõimekusega  
pesur nõudlikule kodukasutajale  
kodusteks puhastustöödeks!

**Komplektis**  
rotojet pesudüüs  
raskema mustuse  
eemaldamiseks,  
pesudüüs  
ja pesuaineotsik paagiga

**229 €**  
~~279 €~~

### RENDIME AIATEHNIKAT

Mullafrees  
Oksapurustaja  
Kõrglõikur  
Hekipügaja  
Muruõhutaja  
jpm.



**ROBOTNIIDUKID JA  
MURUTRAKTORID  
HEA HINNAGA!**

**KÜSI PAKKUMIST  
ESINDUSEST!**

*Pakume ka paigaldust*

HOOLDUSESSE  
ON OODATUD VEEL:

**MOOTORSAED  
TRIMMERID  
VÕSALÕIKURID  
HEKIPÜGAJAD  
SURVEPESURID  
MULLAFREESID**

### VÄIKETEHNIKA REMONT JA HOOLDUS!

**TOO OMA  
NIIDUMASIN  
HOOLDUSESSE  
JUBA TÄNA!**

VAHETAME MASINAL:  
MAHLAD, FILTRID, RIHMAD,  
VAJADUSEL KA  
VÄSINUD KONDID  
JA  
KULUNUD LIIGESED!



# TÕRVA KINO KOIT



QUENTIN TARANTINO 9. FILM  
**ÜKSKORD...  
HOLLYWOODIS**  
LEONARDO DICAPRIO • BRAD PITT • MARGOT ROBBIE  
"ÜKSKORD... HOLLYWOODIS"  
MEL TEEVÄ KANNA  
EMILIE HORSCHI • MARGARET QUALLEY • TIMOTHY OOPHANT  
AUSTIN BUTLER • DANIELA FANNING • BRUCE BERN • AL PACINO  
**KINODES 16. AUGUSTIST**

TÕÕPIDELT, KES TÕID TEIENI KOMOÖDIAID SUPERBAD,  
NEETUD NAABRID JA VORSTIPIIDU?

SELLE FILMI VAATAMISEKS  
PEAD OLEMA VÄHEMALT NII PIKK



**PAIPOISID**  
KINODES 23. AUGUSTIST



**SÕBRAD JA VAENLASED**  
**ANGRY BIRDS**  
KURJAD LINNUD  
KINODES 23. AUGUSTIST

[www.kinokoit.ee](http://www.kinokoit.ee)

Selle kupongi ettenäitamisel pileti ostuga  
**TASUTA POPKORN!**  
Vaata kinokava [www.kinokoit.ee](http://www.kinokoit.ee)  
Kampaania kehtib septembri lõpuni!

Tõrva Tikste Konsumi  
ehitusmaterjalide kauplusest  
ostetud **Riia Laki ja värvitehase**  
toodete toonimine tasuta kuni  
**30. septembre 2019.**

Suuremate tööde puhul küsi eraldi pakkumist.  
Lisaks palju erinevaid tooteid  
soodushindadega

**coop**  
Tõrva



## RIIDAJA MÕISAPÄEV 24.august

Kell 12.00  
Kohvik Mäe-Koda  
Kohalik toit, degusteerimine, mee ja  
küünlade müük

kell 15.00  
Gerdruta kirik-kabelis:  
Jumalateenistus, musitseerib Tõnis Tulp

Mõisa keskväljakul:  
\* Mõisapreili mängud lastele mõisa  
keskväljakul  
\* käsitöö õpitoad ja müük  
\* TOP Catering OÜ

kell 16.30  
Riidaja kultuurimajas:  
Seminar „Riidaja mõisapark -  
kuidas vaadata?“,  
peaesineja PhD Sulev  
Nurme AS Artes Terrae Riidaja  
mõisapargi kujundusprojekt

kell 17.30  
Riidaja mõisa peahoone ees:  
Riidaja rahvatantsijate kontsert

kell 18.00  
Kohvik Mäe-Koda hoovis:  
Albu Rahva Teater „Sangadega  
saunamees“

Vihma korral toimuvad kontsert, etendus  
ja õpitoad Riidaja Kultuurimajas

# PUHKAMISEKS

Arvo Lasting

Enamus puhkuseid on lõppjärgus, ehkki mitmetel meist on kosutav hingetõmbeaeg veel ees. Ja mõistagi hindame igat nädalavahetust kui lõogastuspauusi.

Aga mida lühemad on puhkeajad, seda järelemõeldumalt peame neid kasutama, et tunda end tõesti jälle värskelt ja erksalt. Paraku valime puhkuseks ja meelelahutuseks tihti teised väsitavad vaheldused.

Suur osa meie tööajast möödub elektrooniliste vahendite juures. Üha uusi aruandeid tuleb esitada elektrooniliselt ning partnerid ja kliendid ootavad kiireid meilivastuseid. Nii veedame tunde arvuti taga ja vahelduseks hetki nutitelefoni. Samas kibelemele jälgima uudiseid sõpradelt ning maailmast. Nii ei ole töö ega puhkusel enam vahet, väsitavad on nii ühed kui ka teised tunnid.

Vaba tund on ka elutarvete hankimiseks. Mida rohkem vabu tunde, seda tungivamalt kutsuvad meid aina suuremad kaubakeskused. Kõige lihtsamaidki kaupu peame otsima kirevatelt pikkadelt ja kõrgetelt riulitelt. Väsitame end kaubaletide vahel peapöörituseni ja kallihinnalised vabad

tunnid sulavad märkamatuks käes.

Eks igaüks leiab ise endale kõige kosutavamad puhkuseviisid. Kuid meie tööle on ilmselt rohkem vahelduseks tõeliselt rahustavad ajaviited.

Oma kõige kallimat aega ehk üürikest puhkuseaega saame hoopis väärtuslikumalt ära tarvitada näiteks lihtsat loodust nautides. Saame lihtsalt vaadelda käesolevat aastaaega, jälgida päikesevärve, pilvedemustreid, kuulata linnulaulu sõnumit, panna tähele mesilase toimetusi.

Sama väärtuslik on lihtne ajaveetmine oma pere või sõpradega, püüdes seda väärtuslikku aega sisustada kõige ilusamate ja positiivsemate juttudega.

Muidugi märgin ma ära kiriklikudki annid, mis meid ei saa väsitada, vaid ikka just kosutavad. Kui veedame ühe vaba väärtusliku tunni pühakojas või endamisi palvemõtiskluses, siis see ei kurna silmi ega mõtteid, ei pöörta pead ega südant, vaid rahustab ning loob meeled selgeks.

Pangem tähele, mis meid väsitab ja kurnab, ning kasutagem kõige väärtuslikumat puhkeajaga alati kasulikult kosutavalt.



## TEATED

- P, 18. aug kl 14 jumalateenistus armulauaga Taagepera kirikus (Helme kirikus jumalateenistust ei ole).
  - L, 24. aug kl 15 jumalateenistus Riidaja kirik-kabelis, laulab Tõnis Tulp.
  - P, 25. aug kl 11 jumalateenistus armulauaga Helme kirikus.
  - P, 1. sept kl 11 jumalateenistus armulauaga Helme kirikus.
  - P, 8. sept kl 11 jumalateenistus Helme kirikus.
  - P, 8. sept kl 14 jumalateenistus Taagepera kirikus – mõlemal teenib õp. Lea Kärson.
  - P, 15. sept kl 11 jumalateenistus Helme kirikus, teenib õp. Allan Kährik.
  - P, 22. sept kl 11 jumalateenistus Helme kirikus.
  - P, 22. sept kl 14 jumalateenistus Taagepera kirikus – mõlemal teenib õp. Villu Jürjo.
  - P, 29. sept kl 12 lahkunute mälestamise jumalateenistus Riidaja kirik-kabelis, armulaud.
  - Õp Arvo Lasting puhkusel 2.-24.sept.
- P, 6. okt sõidame Tartu Pauluse kirikusse jumalateenistusele. Jutlustab õp Arvo Lasting. Sõiduajast ja sõidutasust täpsemalt järgmises ajalehes, aga sõidusoovist võite juba teatada. arvo.lasting@eelk.ee, 7633340, 5249654

# KODU, MILLE ELANIKUD TAHAVAD OLLA KOGUKONNA LIIKMED

**Autor: Artemis Fassea**

*Tõlkinud ja toimetanud: Karl Kirt*

Tõrva linnas Tartu tänava lõpus asub maja, mida kutsutakse Tõrva Koduks. Paljude jaoks on see tundmatu paik, osade jaoks koht, kus "aidatakse inimesi, kes vajavad abi" või siis lihtsalt "koht, kus asub jäätisekohvik kohvikutepäeval." Tõrva Kodu tõeline olemus peitub tema nimes: tegu ongi koduga.

## Kodu, mitte vangla

Tõrva Kodu pakub ööpäevaringset teenust täiskasvanutele, kellel on vaimne ja/või psüühiline puue. Tõrva Kodus elab 60 täiskasvanut vanuses 23-80 eluaastat. Ekslikult peetakse seda vanglaks, kuid see on väär. Tegemine pole kinnise asutusega, vaid koduga, mille kliendid tasuvad iga kuust teenustasu. Majad on moodsad ning pereelamu tüüpi ülesehitusega. Iga maja elanikud on võrreldavad ühe suure perega. Ühes majas elab 10 elanikku. Klientide paigutamine majadesse sõltub suuresti nende erivajadusest. Sarnaste erivajadustega kliendid paigutatakse üldjoontes ühte majja.

Tõrva Kodu klientidel on kõigil psüühiline erivajadus. Osadel on ka füüsilised erivajadused, kuid see ei kehti kõigi puhul. Nende seas on väga erinevate diagnoosidega inimesi. Näiteks Downi sündroomi ja autismi diagnoosiga kliendid, erivajadused, mis mõjutavad inimese intellektuaalsust, nagu dementsus või düsleksia. Tõrva Kodu klientidel võivad olla depressioon, skisofreenia või isiksuse häired, ärevushäired või hüperaktiivsus (ADHD).

Kliendid, kellel on taolised psüühilised erivajadused, on sõbralikud ja positiivsed. Klientide soov suhelda on erinev. On ka neid, kes eelistavad ükski olla ja mitte suhelda.

## Töökodus napib tööd

Igapäevaselt on Tõrva Kodu töötajate eesmärk hoida klientide päev positiivsesena ning aktiivsesena, olenevatest nende vanusest, soost või erivajadusest. Näiteks on Tõrva Kodu klientidel võimalik viltida, keraamikaga tegeleda, kududa ja teha muid käsitöid. Üks kord nädalas käiakse spordisaalis ning noortekeskuses erinevaid tegevusi tegemas.

Lisaks sellele organiseeritakse töötajate poolt mitmesuguseid üritusi. Olgu nendeks filmiõhtud või tantsupeod. Samuti käivad nad kohalikel üritustel, teatrites, kinos ja



Loo autor koolis rääkimas endast, vabatahtlikutööst ning puuetega inimestest. Fotod: Artemis Fassea

## TÕRVA KODU AVATI 01.VEEBUEARIL AASTAL 2013.

- Pakutakse ööpäevaringset erihoolde teenust 60-le kliendile.
- Tõrva Kodu on üks AS Hoolekandeteenused 51 kodust, üksusest.
- Hoolekandeteenused pakub teenust enam kui 2100 psüühilise haiguse või vaimupuudega inimesele.

kontsertidel. Klienditöö juht Ene-Aet Sööt ütleb, et kliendid teevad täpselt samu asju, mida teisedki inimesed. "Näiteks käis 15 Tõrva Kodu klienti tööl sihtasutuses Hea Hoog, mis asus Tõrva kesklinnas." Kliendid tegid seal erinevaid käsitöötooteid: vaipu, keraamilisi esemeid kui ka muud. Kui nende tooteid müüdi, said kliendid oma töö eest raha, mis aitas neil omakorda tunda ennast kasulikuna ning iseseisvamana.

Paraku on keerulised ajad, sest töökodus, mis pakkus klientidele tööd, enam lahti ei ole. Kuna kogukonnas on vähe võimalusi töö pakumiseks, on keeruline töökoduse tegevust rahastada.

## Kogukonna liikmena tunnevad kliendid end paremini

Siit tõstatubki probleem. On selge sotsiaalne lõhe kogukonna ja klientide vahel. Kuigi Tõrva Kodu elanikud on üldiselt aktiivsed, ei suhtle nad aktiivselt teiste kogukonna liikmetega. See

omakorda tekitab umbuskust ja valesti mõistmist. See tekitab hirmu.

Selleks, et siduda Tõrva Kodu kliente rohkem kogukonnaga, on viieliikmeline algatusrühm kirjutanud projekti, mille kestuseks on 5 kuud. Projekti rahastab Erasmus+ läbi Euroopa Solidaarsuskorpuse. Projekti veab eest Kreekast pärit vabatahtlik Artemis Fassea ning projekti nimi on "PARE M agKALLIA," mille nimi võib tekitada võõrastust, kuid tähendab "kallista mind" kreeka keeles. Projekti eesmärgiks on lähendada omavahel Tõrva Kodu kliente Tõrva kogukonnaga ning näidata, et pole põhjust nende kartmiseks, vaid vastupidi. Selle jaoks viiakse läbi erinevaid tegevusi. Näiteks on külastatud Tõrva Gümnaasiumi, et tutvustada õpilastele, millega Tõrva Kodus tegeletakse, mida endast erinevad erivajadused kujutavad, ning toimunud on ühiseid käsitöö õppepäevi.

Projekt hõlmab endas kahte suunda. Esiteks klientide oskuste arendamise, sotsiaalse tõrjutuse vähenemise ning kohalikku kogukonda integreerimise suunal, vähendamaks diskrimineerimist. Teisalt annavad projekti tegevused võimaluse kogukonna liikmetel mõista paremini Tõrva Kodu elanike vajadusi, neid tundma õppida ja vähendada hirme. Õpilased, kes on osalenud erinevates tegevustes, on öelnud, et kui alguses olid kõhklused, siis pärast on tõdetud, et Tõrva Kodu kliendid on väga sõbralikud ja ausad. Kuni sügiseni toimuvad erinevad sündmused, töötoad, arutelud ning ühisüritused Tõrva Kodu ja kogukonnaliikmetega.



Tõrva Kodu kliendid käsitööklassis valmistamas paberkotte.



Kooliõpilased Tõrva kodu külastamas ja käsitööga tegelemas.



Paberkottide valmistamine on täies hoos

Tõrva Kodu seisab selle eest, et erivajadustega inimesed saaksid olla osa ühiskonnast ja nad tunneksid kodus end turvaliselt. Iga inimene saab Tõrva Kodus teenusena abi selliselt, et klient tunneks end hästi ja

iseseisvana. Tõrva Kodus tahetakse, et klientidel oleks võimalus saada kontakti välismaailmaga, et nad tunneksid ennast aktiivsete kogukonnaliikmetena. Ka selle poole püüdleb projekt „PARE M agKALLIA.“